

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
részek és hirdetési dijak küldendők. ::

Gyűlés után.

Rendkívüli körülmények között folyt le az Orle ideai nagygyűlése.

Ezeket a rendkívüli mozzanatokat az elnökválság okozta.

Dr. Baltazár Dezső, kinek neve az Orlet illetőleg is valóságos fogalomná változott, azon okon, hogy megkezdett politikai akciója következtében az Orle tagjainak meggyőződésével ellenkezésbe került, elnöki tisztéről lemondott s ebbeli elhatározását sem az Orle főbb embereinek előterjesztésére, sem barátainak és az Orle köztagjainak úgy szóbeli, mint írásbeli közbevetésére (száz felől is kapta a megindítóbbnál megindítóbb leveleket) nem változtatta meg.

Mint a haragvó Akhilles, még az Orle gyűlésére sem jött el s ezzel megfosztott bennünket attól a lehetőségtől, hogy a nagy testvéri találkozás pillanatában, a személyes érzelmektől és ráhatástól is feltűzelve mint egy nagy kohóban meg lágyíthassuk vas akaratát, össze kovácsolhassuk a szakadni készülő láncokat, a beszéd és szó közvetlenségével kimagyarázhassuk a félreértéseket s a kölcsönös biztosításokkal megtartassuk az Orletnek azt a férfiút, akinek az eszme után leginkább köszönhető, hogy az az egyesület olyan előzmények után létrejöhett, annyi akadályok ellenére megerősödhetett és minden baljóslat dacára olyan hatalmas köztényezővé fejlődhetett. Fájdalommal kell konstatálni, hogy az elnök marasztás ezideig legalább nem sikerült. Megható volt pedig e tekintetben az Orle tagjainak ragaszkodása és fel-emelő bizalmának manifesztálása.

A kongresszust megelőző és a nagyszámú közgyűlési tagok jelenlétében tartott választmányi értekezleten valósággal akklamálták, de kevesellették is a Kiss József alelnök által idevonatkozólag beterveztett elnökmarasztó indítványt.

Kipótolták azzal, hogy rögtön sürgönyileg kell tudatni azt Baltazárral. (Sokan küldöttséget szerettek volna.) A másnapi gyűlésen meg az történt, hogy jóformán senkit se akartak meghallgatni, míg az elnökválság el nem intéztetik s míg Baltazár helyét ismét el nem foglalja. (Székét üresen hagyatták, felfelállottak, mint a tenger folytonosan le-fel hullámozgottak.) Csak egy szót kellett volna a zajongó, nyugtalan tömegbe bele kiáltani, csak egy jelszót kiadni: „menjünk hát mi hozzá Debreczenbe!” és az egész

sokaság mint egy ember állott volna talpra és erővel maga hozta volna vissza szeretett elnökét.

Dr. Baltazár meg lehet híveivel elégedve. A szeretetnek, a ragaszkodásnak, a hűségnek páratlan próbáját láttuk itt. (S ha a sikeres működéshez, a vezér vállalkozásaihoz ez a ragaszkodás, szeretet és hűség kell, akkor dr. Baltazár Dezsőnek a vezetése alatt az Orle valósággal ellenállhatatlan leendő, akkor neki annak a testületnek az éléről lelépni nem szabad. Nem még akkor sem, ha püspöki állása és Orle elnöksége összeférhetetlen volna. Inkább le kellene mondani az elsőről, mint ott hagyni a másikat.) Páratlan próbáját, mert hiszen megérthető, hogy a lelkeszi kar többsége még jóformán ma is ellenzéki állásponton áll s a politikai ellentét, melyre a lemondó elnök hivatkozott, a tagok között jobbnaira még ma is fent áll. Hosszabb idő kell ahhoz, hogy annak a grandiosus vállalkozásnak, melynek megvalósítására a felhívó szöveget kiadattak, a körvonalai világosan is rajzolódjanak; még több idő, hogy a lelkekben az új eszmék kialakulhassanak s a régi ideálok elhalványulhassanak.

A mi egünkön még mindig a régi fényes csillag csillog s ha a politikai vélemény különbség dacára mégis megállunk a férfiú mellett, akinek vezéri képességeit megismertük: csak arról az önfegyelmről és belátásról teszünk bizonyosságot, amely az egyesület működésében a sikernek egyedüli záloga és biztosítéka. És a hála, a szeretet, a ragaszkodás? Ezek is mind értékes erények. Láthatják vezetőink, hogy méltányolni tudjuk őket, hogy el nem hagyjuk őket. A minthogy nem leszünk hátlatlanok Baltazár Dezső iránt sem, akinek nevét, személyét szívünkbe vettük s akit hogy maradjon, ismét szeretettel kérünk.

Az Orle nehezen fog mozogni nélküle. Már az is nagy dolog, hogy minden idegesség, nyugtalanság mellett, a lemondott elnök személye iránt nyilvánított bizalom és szeretetet ismételtén kísérő jelenségei között, ilyen eléggé alkalmatlan helyen, a gyűlés egyáltalában megtartatható és a rendkívül hosszú tárgysorozat minden döccenés nélkül elintézését nyerhetett. Az összefüvetel második fő célja az önképzést és a lelkeszi továbbképzést szolgáló belmissziói tanfolyam meg épen fényesen sikerült.

Mindazonáltal nyilvánvalóvá lett, hogy olyan nagy számú tagokból álló egyesületnek, mint az Orle (1700 tag, a gyűléseken 1000 felüli résztvevővel) a rendes egyesületektől eltérő szervezetre van szük-

sége. A mostani szervezettel csak Baltazár és a hozzá hasonló nagy tehetségekkel boldogulhatunk.

Nem szabad a nyilvános díszközgyűlésre minden legkisebb tárgyat felhozni s nem lehet a legfontosabb tárgyakat egyedül a pillanatnyi hangulat eldöntésére bízni.

Be kell hozni a kerületi táblát, az előkészítő választmányi és bizottsági tanácskozások után, az összes tagok jelenlétében megtartandó értekezletet, hogy ezeken mindenki alaposan megismerhesse az ügyeket, kibeszélhesse magát. Az ünnepélyes közgyűlésen jóformán már csak a megbízott szónokok beszéljenek s a nagy közönség tudomásvitelére, lelkesedésére vonatkozó tárgyak tárgyalassanak. Az egyházmegyei választmányok is sokat tehetnének e felesleges erőlevezetése, a dolgok előkészítése tekintetében. De akármilyen szervezet létesüljön is, a lelkesedésre, a kitartásra, a biztos, kipróbált vezetőkre mindig szükség leend. A biztos vezetőkre annyival inkább, mennél nagyobb a feladat, amit az Orle maga elé tűzött. A kitartásra, áldozatkészségre és odaadásra annyival inkább, mennél nagyobb bizonytalanság borul reánk, az elnök lemondása folytán.

Egy szó mint száz, nem szabad hagyni az ügyet s nem kell elereszteni Baltazárt.

Elnöki megnyitó

a középszabolcsi református lelkeszegyesületnek 1913. évi szeptember 9-én, Bújon tartott értekezletén.

Iria: **Erdélyi Imre** elnök.

Tisztelt közgyűlés, szeretett testvérek!

A búji egyház szíves meghívása folytán, a rendes szokástól eltérve, jelen gyűlésünket ide hívtam össze. Örömmel fogadtam el a meghívást, mert ezáltal alkalom adódik arra, hogy úgy ezen gyülekezeten, mint az esetleg másuttan eljött református keresztyén atyánkfiai, saját maguk tapasztalhatják és láthatják, hogy a mi lelkeszi szolgálatunk és tevékenységünk nem pusztán az ígehirdetésre, külső egyházi kormányzatra és ennek körébe eső cselekményekre szorítkozik, hanem önmagunkat is művelve, munkáljuk egyházunk javát; másokat tanítva, magunk is tanulunk és ami fő: erősíteni, fejleszteni, bensőségesebbé tenni törekedünk a hitéletet.

Legközelebbi gyűlésünk óta lelkeszegyesületünk életében semmi nevezetesebb esemény nem történt, amelyről megemlékezni kellene.

Az anyagiakat mellőzve, gondolataim ezúttal két kérdés körül forognak, amelyeknek kielégítő és megnyugtató megoldását óhajtania kell mindenkinek, aki szíven viseli isteniszteleti rendtartásunk ügyét. Az egyik énekeskönyvünk, a másik az egységes liturgia.

A jobb sorsot érdemelt Próba-énekeskönyv elhantolását megkezdte a konvent, örökre eltemette az utolsó zsinat, mely a romok felett megállapította az új énekeskönyv szerkesztésénél követendő irányelveket. Őszintén megvallva, az a meggyőződésem, hogy ezen irányelvek alkalmazásával magasabb igényeket is kielégítő, a mai irodalom színvonalán álló munkát alkotni merő képtelenség és sokkal tanácsos-

sabb lett volna megmaradni a régi énekeskönyv mellett, mely fogyatékoságai dacára is magasabb színvonalon áll, mint az Erdélyi énekeskönyv 45 darabjával tetemesen megbővíteni szándékolt új énekeskönyv fog állani, miután ez énekek között alig van egynehány, mely költészeti tekintetben kiváló, hanem a legalaposabb próza, minden költői lendület, szárnyalás és ihlet nélkül való. Mily végtelen magasságban állanak ezek fölött nemcsak a Próba-énekes bevett 40 éneke, de a kiselejtezett darabjai is! Igaz, hogy az egyetemes énekügyi bizottság s az ennek köréből alakult három tagú szerkesztő-bizottság hivatkozhatik a maga mentességül a zsinati alapelvekre, melyek a régiek javított és bővített kiadását írják elő, — de épen ebből folyólag az meg aztán egyenesen az ő terhükre irandó, ha a rostálást nem alaposabban végezték s bevesznek gyarló zöngeményeket, melyek az egész Énekeskönyv színvonalának lesüllyedését fogják előidézni. A kégyelet vagy mi, talán helyén lehet a zsoltárokat illetőleg, de nem a múlt század szent rigmus gyártóival szemben, akik az erdélyi énekeskönyvben fölös számmal szerepelnek. Épen ezért szükségesnek láttam már most felhívni egyesületünk tagjainak figyelmét, hogy majd mikor a próba-énekeskönyv gyanánt kinyomatandó munka megjelenik és az egyházmegyéek véleményüknek fölterjesztésére felhivatnak: hallassák erélyes tiltakozásukat a munkálat kötelező használatba vétele ellen, miután erre a nagy apparátussal megjavítani és bővíteni szándékolt énekeskönyvre nagyon is ráillik az álló ige: Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.

Ami az egységes liturgiát illeti, miután ez mai gyűlésünk tárgysorozatában ott szerepel, részletekbe bocsátkozás nélkül, nagy általánosságban csak annyit óhajtok megjegyezni, hogy ha az olyan lesz, mint ahogy a liturgiai bizottság tervezi, nagyon sok baj származhatik belőle, ismervé népünknek különösen az úrvacsorai szertartásnál a megszokott ősformához való ragaszkodását. Nem tartjuk helyesnek, hogy ha már a szertartásokban kötött és kötetlen alkatrészek szerepelnek: miért van a kötött alkatrészeknél néhol 3—4 formula is ajánlva, a kötetlen alkatrészekből pedig még mintának való sincsen. Ez nagyon megnehezíti a bírálatot. Magyarázható talán úgy, hogy 3—4 formula azért van közölve, hogy a vélemények kialakulása után, a különböző szertartások kötött alkatrészeinél a legalkalmasabb egyben történjék megállapodás. Ezt így gondoljuk, mert másképp még elképzelni sem tudjuk, hogy ha már egyszer eljutottunk a kötött alkatrészek gondolatához, akkor tovább is megmaradjanak a „vagy így, vagy úgy”-féle ingadozások.

A kötetlen alkatrészekből minták sincsenek közölve, ami könnyen felköltheti az emberben azt a gyanút, hogy a liturgiai bizottság tagjai, akik történetesen mind theologiai professzorok, de nem debreceniek, s akik — miután pályázat útján nem sikerült — maguk fogják megírni a kötetlen alkatrészeket: munkáikat már eleve olyan tökéleteseknek ítélik, amelyek kizárnak minden bírálatot. Pedig lám, a kötött alkatrészek mintáit, melyek elfogadásra ajánlatnak, gyakorló lelkeszek írták, mint Baksay és Fördös; amely azt mutatja, hogy Nazáretből is tamadhat jó. Az ellen a mostoha elbánás ellen pedig, melyben a Révész-féle

Agendát részesítik, határozottan tiltakoznunk kell, annyival is inkább, mert vannak ott a kötött alkatrészeknek olyan kitűnő mintái, melyeket — a Kálvinéit kivéve — sem az idegenből átvett, sem az átdolgozott minták meg sem közelítenek. Nem ajánlhatjuk azért eléggé, hogy azt a szinte szélsőségbe vitt konzervativizmust, melyet konvent és zsinat az énekeskönyv átdolgozásánál tanusítottak: az istenitiszteleti szertartások menetének, formájának megállapításánál fokozottabb mértékben gyakorolják.

A gyűlést alkotó tagokat és a megjelent hallgatókat szívesen üdvözölve, a gyűlést megnyitöm.

Utazás a 1848. XX. t.-c. körül.

Az 1908. évi december hóban tartott konventi ülés 512. szám alatti jegyzőkönyvi pontja azt mondja, hogy a tiszántúli egyházkerület 1907. évi november havában az 1848: XX. t.-c. értelmében a felsőszabolcsi egyházmegye felterjesztésére az egyházi szükségletnek állami forrásból való fedezése iránt 407—907. sz. határozata szerint a konventet megkereste. Ennek folytán a konvent rendelkezett, hogy az egyetemes egyház és az egyházközségek szükséglete tüzetesen összeírattassék, a munkálat végrehajtásával a konventi előadót bizta meg, jelentését a legközelebbi konventi ülésre bevárván.

A 236—1909. sz. konventi határozatból láthatólag az előadó be is mutatta a kérdőíveket, azonban ezek visszaadattak azért, hogy a kérdések az egyházközségek, az egyházmegyék és egyházkerületek szükséglete szerint bontassanak szét. Egyöntetű eljárás céljából az előadó utasítást is készítsen az ívek kitöltéséhez s az így újonnan szerkesztett kérdőíveket a jövő konventi ülésre mutassa be.

Az új alakú kérdőívek a 400—1909. sz. végzés szerint be is kerültek a konventhez, a határozat az volt, hogy közöltessenek azok a konvent összes tagjaival.

A 123—1910. sz. konventi határozat szerint az egyes konventi tagoktól átvizsgált kérdő-ívek szűkebb körű bizottsághoz jutottak tanulmányozásra.

A 112—1911. sz. konventi határozat szerint Fejes István szűkebb körű bizottsági tagnak külön véleménye volt, s a másik jelentés mellett ez is a konventhez kerülván, ez utasítja a szűkebb körű bizottságot, hogy a Fejes István különvéleményének figyelembe vételével szeptember 1-ig tegyen jelentést az elnökségnek, az elnökség pedig terjessze az egyházkerületi elnökök értekezlete elé s ezeknek véleményével együtt mutassa be a jelentést a konvent jövő évi ülésén.

A 81—1912. sz. konventi határozatból azt látjuk, hogy a konventi elnök arról jelent, hogy a 112—1911. szám alatt elrendelt tárgyalások még nem fejeztettek be, emiatt az érdemleges jelentés csak a jövő évi konventi ülésre lesz bemutatható. Ezt a jelentést az egyetemes konvent tudomásul vette.

A 204—1913. szám alatt olvasható jegyzőkönyvi szám szerint az egyházkerületi értekezlet (valószínűleg az elnökök értekezlete) abban állapodott meg, hogy az 1904. évi június 22. sz. konventi határozattal közzétett emlékirat második rész 1—7. pont alatt kontemplált kereten kívül a 112—1911. sz. konventi

határozattal tárgyalt kérdőívek által felölelt terjedelemben törtéjék a szükséglet összeírása, tehát az emlékirat keretén túl terjedő minden szükségletre ki kell terjeszteni a kérdéseket. A konvent aztán dr. Baltazár Dezső tiszántúli püspök indítványára a további előkészítések mellőzésével a bizottság által már elfogadott rovatokat tartalmazó kérdőíveket jóváhagyta, s az elnökséget megbízta, hogy a kérdőívek megfelelő kitöltése érdekében tegye meg a szükséges lépéseket, hogy a kitöltött ívek f. évi november hó 1-ső napjáig a konventhez jussanak.

Nos, hát egyházkerületünk püspökének idei 4538. szám alatt kelt felhívása kapcsán szétküldött kérdőíveknek ez a hosszú históriája. Aki még behatóbban óhajt megismerkedni a kérdéssel, azt utasítjuk az 1904. évi júniusi konventi 22-ik számú határozat figyelmes elolvasására s az ott érintett emlékirat gondos tanulmányozására. (Lásd konv. jegyzőkönyv 1904 jún. 216. lap.)

Ezek szerint a kezdeményezés nem az 1907. évi 407. számú egyházkerületi végzéshez fűződik. Ennek következtében megállapíthatjuk, hogy legalább is jó kilenc éve dobálódik az ügy hol ide, hol oda, míg végtére megszerkesztődhetnek a kérdőívek s azok szét is voltak küldhetők. Azonban bármilyen világosak is a háromféle kérdőíven feltett kérdések: felmerült annak a szüksége, hogy bizonyos szükségletek összegének megállapítása körül olyan irányelvek állapíttassanak meg, amelyeknek nyomán a tételek összegének kimutatásában a reális szükséglen túl ne menjen senki, de innen se maradjon. Ezeknek az irányelveknek a megállapítása céljából főtiszteletű püspök urunk szept. hó 19-én délutánra esperesi értekezletet hívott össze, melyen dr. Baksa Lajos konventi előadó és Rózsa Sándor, egyházkerületi pénztárnok is részt vett. Kettő híján valamennyi esperes jelen volt, az elnöki tisztet püspök urunk teljesítette. Az értekezlet megnyitása után Görömbei Péter esperes tudni óhajtáná, hogy a kérdőívek bekívánásával tulajdonképen mi van célba véve? A kérdést senki sem jogi, sem közgazdasági tekintetből nem világosította meg. Látunk kellene, hogy mit akar a konvent? mit az államkormány? melyik akarja az 1848: XX. végrehajtását? A kérdőívekből kiolvasható szükségletek fedezésére nyerhető összeg egyszermindenkori lesz-e? vagy időről-időre újabb megállapítások lesznek? Hol fog a kérdés megoldása kezdődni és hol fog végződni? Kapcsolatos lesz-e ez a katolikusok autonomiájával? Nem tarthatnának-e püspökeink konferenciát? Hiszen a római katolikus püspökök mihelyt valamely fontosabb kérdés kerül a szőnyegre, azonnal konferenciának és elért sikerök annak tudható be, hogy egyöntetűen s kiszámítással foglaltak állást és jártak el. Azt hiszi, hogy ez az egész előttünk fekvő kérdés komoly dolog: akkor azt nagyon jól kell megcsinálni. Dr. Baltazár Dezső püspök a felmerült aggodalmakra nézve megjegyzi, hogy azt ezidő szerint teljesen eloszlatni senki se tudja. Mindnyájan ism erjük, hogy a megoldáson sokféle hatóság dolgozik. Ezzel az úttal csak az a kérdés áll előttünk, hogy az 1848: XX. t.-c. alapján mi a mi igényünk? A szükségletek kimutatására való a kérdő ív. (E nélkül magunk se tudnók, hogy mire van szükségünk.) Dr. Baksa Lajos megjegyzi, hogy a kérdés megoldása sok irányból szorgal-

mazás alatt áll. Az államkormányának nem lehet nagy testületekkel érintkeznie, erre való a két protestáns egyház képviselője. Bizottság foglalkozik a kérdéssel s ez a bizottság aggódik, hogy munkálatával nem lesz kész az adatok beszerzése nélkül. Ezért kéri azokat záros határidő alatt. Ezek után az értekezlet sort vett előbb az egyházközségek, majd az egyházmegyék szükségletének kimutatására szolgáló kérdőívek minden pontján. Elvileg megállapodott abban, hogy az igények a lehető megközelítő összegben legyenek kimutatva. Az egyes pontokra adandó részletes utasítást dr. Baksa Lajos az értekezlet megállapodása szerint megszerkeszti s az az utasítás meg lesz küldve minden egyes egyházközséghez. Amennyiben pedig az eddig foganatosított kilöltések következtében az elsőben szétküldött ívek hasznavethetlenné lettek volna (aminthogy olyanokká is lettek), gondoskodni fognak új kérdőívek kibocsátásáról és szétküldéséről. Majd az egyházmegyei szükségletek kérdőíveinek a tárgyalására került a sor s az értekezlet ezeken is végig ment.

Hogy mennyire eltérők voltak a nézetek, felfogások, a kérdések körül, azt a tanácskozás rendjén konstatálni lehetett. Ebből kifolyólag nem tudjuk eléggé méltányolni főtiszteletű püspök urunk gondoskodását, hogy az értekezletet összehívta. Most tehát várunk kell, míg az informáló útbagazítások elkészülnek, kinyomatnak és szétküldetnek. Addig azonban hathatósan ajánljuk, hogy a közleményünk elején felsorolt konventi határozatokat lelkészársaink gondosan olvassák át. Különösen pedig tüzetesebben foglalkozzanak az 1904. évi 22 számú konventi határozathoz fűződő függelékekkel. Akkor az egész kérdés menete új világításban fog állani mindenki előtt. S ha szinte sokaljuk is már a magunk részéről is a hosszú időt, mely a kérdés érdemleges felvetése óta máig eltelt: azt hisszük, hogy nagyot léptünk előre, ha a kérdő íveket tárgyilagosan kitöltve, a kitűzött határidőre azokat pontosan beküldjük.

Praesens.

A kecskeméti egyházmegye lelkészi egyesületének javaslata az E. T. revíziója tárgyában.

(Folytatás.)

A 38. §. első pontja másként szövegezendő, különösen azon célból, hogy ahol több lelkész van, ne kelljen okvetlenül a helybeli szolgálatra legidősebbnek elnökölnie. A szöveg tehát a következő lenne:

„A presbiterium elnöke a lelkész, ahol több lelkész van, a presbiteriumban az elnöki tisztelet rendszerint a helybeli szolgálatra legidősebb lelkész tölti be; ha azonban a lelkészek között a munkakörök megosztása és időszaki megcserélése szokásban van, a presbiteriumban az elnöklés joga azon lelkészre illeti, aki az egyház igazgatási teendőivel van megbízva“.

A 38. §. második pontjának első fele átalakítandó, mert az elnöktársi teendőket csak olyan fő-

gondnokra lehet bízni, aki iskolázott, legalább középiskolát (gimnáziumot), vagy ezzel egyenrangú más iskolát végzett; sőt kívánatos volna azt a minősítést a főgondnoktól egyenesen megkívánni, aminek a 122. §-ban volna helye.

A tárgyalt mondat tehát következőleg lenne megállapítandó:

„Ahol a főgondnoki állás kellő képzettségű, középiskolát, vagy ezzel egyenrangú más iskolát végzett egyénnel van betöltve, ott a lelkésznek elnök társa a főgondnok“. A többi marad.

A 40. §-ban nincs intézkedés arról, hogy mi történjék a gyűlésen szóba hozott, de a meghívóba fel nem vett ügyekkel és önálló indítványokkal. Ezekre nézve tehát intézkedni kell, hogy mikor tárgyalhatók. Ehez képest a §. a következő szöveggel megpótlendő:

„Ezekre nézve csak oly irányú határozat hozható, hogy a következő gyűlés napirendjére felvételnek-e?“

A 43. §. utolsó része pótlendő akként, hogy: a „szavazók nevei“ és „jegyzőkönyvbe“ szavak közé beszúrandó: „szavazatuk minőségének feltüntetésével“.

A 44. §-ban a jegyzőkönyv hitelesítésére nézve „amelyet“ szó után beszúrandó:

„a következő presbiteri gyűlés, vagy sürgős esetben: az elnök stb.“

A 44. §. végére a következő szöveg teendő:

„A jelenlévők nevei a jegyzőkönyv fejezetében mindig felsorolandók“.

Az 50 §-nál az egyházmegyei hatóságok felsorolásánál egy új hatósági közeg volna beiktatandó, t. i. az egyházmegyei tanács, melynek az volna a rendeltetése, hogy egyrészt a közgyűlés helyett annak teendőit átvitt hatáskörben, tehát megbízásból gyakorolja s azáltal a közgyűlés ritkán tartása folytán az egyes egyházközségekre, azok anyagi ügyeire hátrányokat és károkat elhárítsa, másrészt az esperesi hatáskörbe utalt, tulajdonképpen nem adminisztratív természetű ügyeket az esperestől átvegye s így azok alaposabb, az esetleges egyéni szeszélytől ment elintézését biztosítsa s ez úton az esperessel, az ilyen természetű ügyek elintézésében való részvétel által, a felelősségben osztozzék, végre, hogy a közgyűlés fontosabb természetű ügyeit előkészítse.

Az egyházmegyei tanács szervezésének és hatáskörének megállapítása az 58. §. után egy új §-ban, vagy pedig a 105. §. elibe téve egy új fejezetben volna megállapítandó s a mondott helyek valamelyikére beillesztendő.

Az 50. §. tehát a következőleg módosulna:

„Az egyházmegyének, mint hatóságnak ügyeit intézik:

- az egyházmegyei közgyűlés,
- az egyházmegyei bíróság,
- az egyházmegyei tanács,
- az esperes és egyházmegyei gondnok.

Az 51. §. b) és d) pontjaiból a „társ“ szó kihagyandó, mert a 10. §-nál javasolt módosítás szerint társegyház tulajdonképpen nincs.

Az 51. §. c) pontjából a „társ“ szó, úgyszintén a törvény további §-aiban előforduló „társ“ mindig kihagyandó, ellenben ezen pontnak azon rendelkezése,

hogy a tanintézetek tanárai és a népiskolák tanítói közül a tanár és tanító közgyűlési tagok a presbiteriumok által választassanak, továbbra is fenntartandó, mert ha azokat a tanárok és tanítók választanák, az kifejezetten érdekképviselet volna, amit pedig egyházi szervezetünk meg nem tűr, de különben is az I. t.-c. 2. §-a szerint egyházalkotmányunk a zsinat-presbiteri elvekre lévén fektetve, a jog forrása nem lehet más, mint a presbiterium.

Az 51. §. b) pontjának második bekezdésében meg van állapítva, hogy az anya-, leány- és fiók-egyházak presbiteriumai együttesen választassanak, tehát együtt adnak egy szavazatot, de a szavazás módja nincs megállapítva. Ez iránt mindenestre intézkedni kellene, ha nem a törvényben, akkor szabályrendelettel.

A 61. §-nál ugyanazon indokokból, melyek az 50. §-nál felsoroltattak, egy új szerv, az igazgatótanács lenne beiktatandó, és szervezete a 68. §. után egy új §-ban, vagy a 171. §. elibe egy új fejezetben lenne beillesztendő.

A 61. §. tehát következő lenne :

Az egyházkerület hatáskörébe tartozó ügyeket intézik :

- a) az egyházkerületi közgyűlés ;
- b) az egyházkerületi bíróság ;
- c) az igazgatótanács ;
- d) a püspök, az egyházkerületi főgondnok.

A IV. fejezetre nézve megjegyeztetik, hogy miután a konvent az egyházhatóságok közé nem tartozik s ilyenül a 6. §-ban felsorolva nincs, innen kivendő, s a zsinat után, vagy a törvény más helyén, mint az egyházkerületek delegációja volna tárgyalandó.

A 83. §. utolsó pontjából az következik, hogy a zsinat 10 évenként tartatik. Ezt az időt hosszabbra kellene tenni. Elég volna 20 évenként tartani rendes zsinatot s rövidebb időközben a zsinat csak sürgős szükség esetén lenne rendkívüli ülészakra összehívható.

A 109. §. f) pontja pleonazmus ugyan, mert ez a keresztyén vallás tanításaiban bent foglaltatik, de helyébe mást tenni nem tudunk, s mert nem is árt, — maradhat.

A 117. §. akként volna módosítandó, hogy az egyházközségi főgondnok 12, a gondnok 6 évre választassanak. Ez felette célszerű volna egyrészt a gyülekezet békéje érdekében, másrészt azért, hogy a gyakori gondnokválasztással járó hátrányok csökkenessenek.

Ehez képest a 117. §. második pontja így lenne :

Az egyházközségi főgondnokot 12 évre, a gondnokot 6 évre az egyházközség választásra jogosult tagjai választják ; stb.

122. §. Az egyházközségi főgondnok minősítése ezen §-ban szintén megállapítandó volna akként, hogy főgondnokká csak olyan egyén választható, aki a törvényben megírt tulajdonságokon felül még megfelelő értelmi minősítéssel is bír, például középiskolát vagy ennek megfelelő értékű iskolát végzett. Az, hogy ott, ahol főgondnok van, a gondnokot csak egyszerűen gondnoknak vagy algondnoknak nevezik, az illető egyházközségre bízandó, az elnevezés a gondnoki kötelességeket és a vagyoni felelősséget meg nem változtatja.

A lelkészeiről szóló egész cikk, — kivéve a 137. és 140. §-okat, — a II-ik törvénycikkbe volna átteendő, valamint a 137. §. g) pontja is.

A 143. §. B) pontja még egy ponttal megtoldandó oly irányban, hogy a lelkésznek a lelkigondozásnak egyesületi úton való előmozdítása is kötelességévé tétessék. Ehez képest :

A 143. §. B) alá még egy pont jönne :

„f) a lelkigondozás körében egyesületek alakítása és azok vezetése“.

A 165. §. felsorolja az esperes jogkörét. Ebből az egyházmegyei tanács hatáskörébe tartozókat ki kellene venni, ami minitiozus taxatív felsorolásra vezetne, helyesebb azon általános meghatározás, mely a tanács hatásköréről szóló §-ban foglaltatik, mert így az esperes adminisztratív hatásköre teljesen érintetlen marad. De különben sem vonatik el az esperestől semmi jogkör, csak hogy az idézett §-ban megnevezett ügyeket az egyházmegyei tanáccsal együtt intézi el.

147. §. A törvény jelenleg a tisztviselők és tanácsbírák szolgálati idejének tartamát vagylagosan : 10 évre állapítja meg. Ezzel szemben javasoljuk, hogy úgy az egyházmegye, mint az egyházkerület tisztviselői, tanácsbírái, — a püspök és főgondnok kivételével, akik élethossziglan választandók, — kivétel nélkül 10 évi megbízással választassanak.

A törvény vonatkozó §-ai megfelelően igazítandók ki.

Külön javaslat az egyházmegyei tanács és az igazgatótanács szervezetére és hatáskörére nézve.

Az egyházmegyei tanács hatásköre már tulajdonképpen az 50. §-nál van megállapítva, itt tehát csak a szövegezésre van szükség, ez pedig a következő lenne :

— §. Az egyházmegyei tanács rendeltetése az, hogy az egyházmegyei közgyűlést annak együtt nem léteben helyettesítse, annak jogait átruházott hatáskörben gyakorolja, természetesen a megbízás korlátai között, másrészt az esperesnek, az arra bízott fontosabb, tulajdonképpen nem adminisztratív természetű ügyekben segédkezzék, végre, hogy a közgyűlés fontosabb tárgyait előkészítse. Ehez képest :

a) felülvizsgálja az egyházközségnek azon határozatait, melyek 1000 koronát meg nem haladó ingatlanok eladása vagy vétele, 1000 koronát meg nem haladó kölcsönök felvétele tárgyában keletkeznek s felsőbb hatósági jóváhagyást igényelnek. Az egyházmegyei tanácsnak ily ügyekben hozott határozatai az egyházmegyei közgyűlés határozatait teljes érvényűleg helyettesítik ugyan, de a legközelebbi közgyűlésnek bejelentendők.

A fentebb megjelölt értékhatárt az egyházmegyei közgyűlés által is jóváhagyandó határozattal feljebb emelheti, valamint egyes esetekre vagy egyes ügyekre a közgyűlés az egyházmegyei tanácsnak tágabb körű meghatalmazást is adhat.

b) Felülvizsgálja az egyes egyházközségek építkezési ügyeit, s az építkezésre az engedélyt megadhatja, ha az építési költségekről már kellően gondoskodva van.

c) Elintézi az esperes által elibe terjesztendő, mindazon, a tulajdonképpeni igazgatás körébe nem

tartozó ügyeket, amelyekben joghatállyal bíró és felebbezhető határozatot kell hozni.

d) Előkészíti, illetőleg javaslattal ellátja azon közgyűlési tárgyakat, melyeket az elnökség vagy maga a tanács ilyenekül ítél.

— §. Az egyházmegyei tanács elnöke az egyházmegyei elnökség, tehát az esperes és gondnok. Tagjait mindig az őszi közgyűlés választja egyenlő számban a közgyűlés lelkészi és világi tagjai közül 3 évre. A tagok számát a közgyűlés állapítja meg, de az 4-nél kevesebb és 6-nál több nem lehet. Minden alkalommal a rendes tagok felének megfelelő számban póttagok is választandók.

A lelkészi főjegyző az egyházmegyei tanácsnak hivatalból tagja, előadója és jegyzője.

Az egyházmegyei tanács ügyrendjét maga állapítja meg, az ülések idejét és helyét pedig az elnökség tűzi ki. Az egyházmegyei tanács üléseire az ügyész mindig meghívandó s jogi vonatkozású ügyekben véleménye kikérendő.

Az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűlést helyettesíti, amikor az nem ülésezik, ennél fogva megbízásból a megbízás korlátai között a közgyűlés hatáskörét gyakorolja. Ehez képest: hatásköre és szervezete következőleg volna megállapítandó:

— §. Az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűlés helyettesítője akkor, amikor az egyházkerületi közgyűlés nem ülésezik. Ennél fogva ellátja, elintézi az egyházkerületi közgyűlés elé tartozó azon ügyeket s végzi átruházott hatáskörében azon teendőket, melyekre nézve a törvény vagy az egyházkerületi közgyűlés által megbízást nyer. Ehhez képest:

a) Felebbezés esetén felülvizsgálja azon ügyeket, melyeket az egyházmegyei tanács intézett el.

b) Felülvizsgálja az egyházközségek adásvételi, ingatlan megterhelési s kölcsönvételi mindazon ügyeit, melyeknél csakis a törvény és szabályrendeletek által előírt alakosságok megtartásának ellenőrzéséről lehet szó.

c) Elintézi azon, különben a közgyűlés hatáskörébe tartozó ügyeket, melyekre nézve az egyházkerületi közgyűléstől általánosságban vagy egyes ügyekre nézve megbízást nyer.

d) Véleményt ad minden az egyházkerületi elnökség hatáskörébe tartozó, nem szorosán vett adminisztratív természetű ügyekben, melyekben joghatállyal bíró határozatbehozatal válik szükségessé.

e) Előkészíti s javaslattal ellátja a közgyűlés azon fontosabb tárgyait, melyeket az elnökség e célra hozzá utal.

— §. Az igazgatótanács elnöke a püspök és egyházkerületi főgondnok. Tagjait az egyházkerületi közgyűlés alkotó tagjai közül fele részben a világi, fele részben a lelkészi tagok közül 3 évre választja. A tagok számát a közgyűlés állapítja meg, de az 6-nál kevesebb és 8-nál több nem lehet. A tagok fele számának megfelelően póttagok is választandók.

Az igazgatótanács ügyrendjét maga állapítja meg, az ülések helyét és idejét pedig az elnökség tűzi ki. Az egyházkerületi ügyész az ülésekre mindig meghívandó, jogi vonatkozású ügyekben véleménye mindig kikérendő.

Az igazgatótanács előadója és jegyzője az egyházkerületi lelkészi főjegyző; vagyoni ügyeknél az

egyházkerületi számvevő véleménye is mindig meghallgatandó, s így a szükséghez képest a számvevő is berendelhető az ülésekre.

(Folytatjuk.)

A nagybányai egyházmegye gyűlései.

Mi, a nagybányai traktus egyházépítői, a legszegényebb rangon lévők is, megengedünk magunknak annyi kis fényűzést, hogy évente egyszer, így szezontakarodás idején, felsereglünk a Bikszád-fürdőbe, — gyűlésezni, kiesülni. Az idén ugyan befellegzett a kiesülésnek: síró, bánatos ábrázattal kesergett ránk az ég. A szokásos jókedv sem eresztett úgy, ennekokáért, mint más világjárásban. Hanem annál elevenebb hullámokat vert a gyűlések folyamata.

Első napon, e hó 11-én, az egyházmegyei lelkészegyesület tartotta évi rendes közgyűlését, nt. *Szabó József* bátyánk elnöklete alatt. Szíves köszöntés után nagyon komolyra váltotta a szót szeretett elnökünk, hogy — azt mondja — ő már megöregedett, hát fiatalabb daru kerüljön az ék élére. Vele együtt Papolczy Zoltán alelnök és Oláh Sándor jegyző is bejelentették lemondásukat. Miután pedig őszinte ragaszkodásunkkal sikerült bebizonyítanunk, hogy a tapasztalt (se nem öreg, se nem vén) darut nem nélkülözhetjük s általában a kormányrúdon levőknek méltó előismeréssel adózunk: felcsaptak ismét mind a hárman és szent lett közöttünk az egyezés.

Bár ilyen szent egyezés jönne létre abban a másik dologban is, amiről ezután a legmélyebb sajnálat hangján esett szó. *Dr. Baltazár Dezső* püspökünknek az ORLE elnökségéről való lemondása váltotta ki keblünkben ezt a hamisíthatatlan, mély megihletődést. Valamennyien egyetértettünk abban, hogy legnagyobb emberünket a fővezérségen minden áron meg kell tartanunk, mert az ő távozása pótolhatatlan veszteség lenne s alapjában renditené meg az ORLE alkotmányát, mely egyedül az ő műve s melynek most bontakozó körvonalai csak az ő keze között nyerhetnek teljes határozottságot. Megbíztuk azért elnököt és jegyzőt, hogy az intéző-bizottság által szerkesztett felirati-levél alakjában tolmácsolják közgyűlésünk hódoló tiszteletét *dr. Baltazár Dezső* püspökünk előtt s kérjék őt a bizalom teljes erejével országos egyesületünk elnökségéről való lemondásának visszavonására. Vajjon a szeretetnek ez az ország-szerte egyre-másra megnyilatkozó szava elröppenhet-e meghallatlanul a szeretet apostola előtt? Nem hiszszük. *Dr. Baltazár Dezső*ről ezt nem hihetjük.

Az egyes lelkészi körök előterjesztései kerültek ezután tárgyalás alá. Ezek közül — pusztán az egyházmegyei életre tartozó tételek kivételével — általánosabb jelentőségüknél fogva, kiválnak a következő határozatok:

Sürgetése a korpótlék-törvény ama sérelmes rendelkezése megváltoztatásának, mely az igényjogosultság kezdőpontját a megfelelő szolgálati év betöltése után következő július, illetve január hó első napjában állapítja meg; vagyis a csonka félévet számitáson kívül hagyva, jogosult lelkészt erre az

időre, egy-két nap hijján, esetleg egész félesztendőre járuló korpótlék-illetményében rövidíti meg. Határozat szerint a korpótlék-jogosultság a megszabott ciklusokban az állásfoglalás napjától számítassék, alkalmazkodva a kongrua folyósításánál követett egyedül érdemleges elvi állásponthoz. Ezzel kapcsolatban a segéd- és helyettes lelkészek korpótlékáról szóló rendelkezés aként volna módosítandó, hogy a jelzett minőségben eltöltött szolgálat után a korpótlék-jogosultság a rendes lelkészé választhatóság határnapjától kezdődne. — Az egyházkerületi közgyűlés 21—1913. sz. határozatát, mely az egyetemes konvent határozatával szemben a lelkészi korpótlékok után esedékes 2% fentartói járulékot nem a tagokra, hanem az egyes egyházakra kívánja kirovatni, közgyűlésünk a legmelegebb megszívlelésre és megfelelő elintézésre ajánlja. — Kimondatik továbbá, hogy az ismétlő-iskolások vallástanítása, még pedig kizárólag az erre illetékes lelkész munkakörében, mint a belmissziói tevékenység fundamentális követelménye, minden egyházban okvetlenül és intézményesen gyakorlatba veendő. E pontnál egyik lelkésztársunk a lelkipásztor nemes önérzetével szóvá teszi, hogy belmissziói utasításképpen közelebb oly szabályrendeletek érkeztek a lelkészekhez, amelyek némely vonatkozásukban — az ezekhez alkalmazkodó prudenciális tapintatot kellően nem látolva, inkább ártalmas, mint hasznos rendelkezéseket tartalmaznak s a kivihetőséget illetőleg nem oda találnak, mint ahova céloznak. Szép az a belmisszió és a legégetőbb fontossággal bíró, de azt bizonyos rabulisztikus rendszer szerint alkalmaztatni, talán mégis több, mint ami megkövetelhető és pláne teljesíthető volna. Ez az elvont alapon paragrafusba szedett belmisszióskodás nem igen méltó az ügy érdeméhez, szokatlanul kitanító jellegű egy hivatása magaslatán álló lelkipásztorra nézve. Egy tapasztalatlanabb lelkész kezében pedig veszélyes fegyver lehet. Hála Istennek, a belmisszió mezején való szakszerű foglalkozásra képeztetés megindult már a hittani akadémián, bár nem lehet mondani, hogy az erre való rátermettségnek és avatottságnak eleddig teljes hijjával lettünk volna. A pasztorális vigyázat és éberség a különböző körülmények viszonylagában mégis több valami, mint amit meghúzott korlátok közé lehetne szabni. Óvatosság a szabályrendeletekkel, illetve azok alkalmazásával! Bizony, aki ilyenformán beszélt, eléggé fején találta a szegyet!

...Ez nap este az egyházkerületi bíróság ülésezett. Nem sok munkája volt. Nem is kívánunk neki nagy fontosságot!

...Másnap, 12-én, az egyházkerületi közgyűlése folyt le. A tagok részvételében nem maradt fenn kívánni való. *Szél György* esperes és *Helmeccy József* országgyűlési képviselő, egyházkerületi gondnok elnökölték. Esperes úr buzgó imával és a jelen egyháztársadalmi helyzetet ecsetelő szép beszéddel nyitotta meg a közgyűlést. Tárgy volt elegendő számmal, jobbadán az egyházépítésre tartozók. Kiemelendő az esperesi jelentés, mely úgy a szellemi, mint az anyagi életről a körülményekhez képest megnyugtató, békés képét adja egyházkerületünknek. A személyi változások során megemlítendő dr. *Helmeccy József* szatmári ügyvéd jegyzői hivatalába történt beiktatása. A fiatal, rokonszenves ügyvéd egyház-

megyénk szeretettel környezett gondnokának derék fia s mostani tisztében megboldogult bátyjának örököse. Hivatali eskütétele után mondott szíves-lelkes megköszönő beszéde és buzgó magaelkötelezése méltó biztosítékul szolgál joggal remélt érdemes munkálkodására, amire nézve — miként esperes urunk találoán megjegyezte, — már maga az egyházkerülettel oly annyira összeforrott név is teljes garanciát nyújt. Soltész Elemér, aki egyházkerületi képviselőségéről, Oláh Sándor, aki egyházkerületi számvevőszéki tagságáról mondott le, egyhangú bizalmuknak engedve, ismét megmaradtak állásaikban. Minek is távoznának helyeikről ebben az amúgy is váltig lemondásos világjárásban? A különböző bizottságok jelentései és javaslatai, a lelkészegyesület előterjesztései felett hoztak helybenhagyó, intézkedő és megerősítő határozatok. Segélykérvényekben, főként a kiutalandó két milliós tőkekamatsegélyre tekintettel, nem volt hiányosság; ám a szükségletek sem szorultak bővebb igazolásra. Óh, 48:XX., kielégíthet-e és kielégít-e a mi szerte kiáltó szegénységünket! — Még csak egy tárgyról emlékezem meg, ami temperamentumos, élénk vitát vont maga után. Egyházkerületünk ugyanis azt a gyakorlatot léptette életbe, hogy a közgyűlésen való megjelenésre — indokolt esetek kivételével — minden alkotó tagot pénzbírság terhe alatt kötelezett. Egyháziakat és világiakat egyaránt. Ezzel a gyakorlattal szemben az az indítvány merült fel, hogy — tekintettel az így előálló, fuvar- és napdíjakban fizetett tetemes költségre, meg arra a körülményre, hogy ez a kényszer-érdeklődés nem lendít az egyháziasságon, sőt illuzióriussá válik, — legalább a világi képviselőket ne kösse kényszerkötelezettség a megjelenésben, ha az egyház nem akar élni képviselő-küldési jogával illetve a világi képviselő elmaradása ne legyen bírsággal sújtható. Ez a különben igen szemérmes indítvány azt a visszhangot keltette mintha itt a világiak nélkülözhetőségéről volna szó és hamarjában oly élénk elvi mérkőzés támadt, mintha kicsi keretekben a Sinai-féle harc merült volna fel porából. Névszerinti szavazás útján végre az indítvány győzött 11 szótöbbséggel.

Jó délbe nyúlt az idő, mikor a tárgysorozat végét ért s a zöld asztalt fehérrel válthattuk fel. A hangulatos, kedélyes bankett vígan szaporázta a dikciókat. A toasztokat a délelőtti harc uralta, zamatos, nyájas évődéssel. — el, a béke megkötéséig, a szeretetben összeomló diadalomig.

Köszönet illeti a fürdő igazgatóságát, aki a legszívesebb ellátásban részesített bennünket.

Mikor indulásra szedelőzködtünk, a nap is ki-sütött, talán hogy megmosolyogja a mi naiv üdülési vágyunkat.

Krassi-köri.

A felsőszabolcsi ref. egyházkerület közgyűlése.

Most, midőn összeszedtük a nyár viharverte, könnyáztatta kalászait, midőn az őszi vidám sugarú napokkal köszöntötte szétázott földünket, összegyűltünk kalászokat szedegetni, reményt meríteni a földi egyház bizony nem hímes rétein. Sokónknak évi bére, munkájának ára a víz ölén, s kik csak sírni

tudunk, ha nyomorúságos állapotunkra gondolunk, de kiknek a könnyeket visszaerőszakolva tönkrement hiveinket kell vigasztalni s hirdetni, hogy az Isten útjai nem a mi útaink, egynehány órára feleltük a földi gondokat s azokkal foglalatostokodánk, melyek az Istennek dolgai. A nagy szomorúságban is örömmel jöttünk folyó hó 16-án esperesünk hívó szavára a szokásos őszi közgyűlésre, hátha egymás látásából, egymás szavainak meghallgatásából nyerünk valami erőt a magunk s hiveink vigasztalására. Mindenki keresett valamit, mindenkinek szeme kutatott valami után, ami egy ilyen csapásos év aggodalmát elűzné s a régi derűt visszavarázsolná arcainkra. Esperesünk buzgó imájában Istentől kérte ezt s midőn lelkünk szárnyalása imája röptével éghez ért, éreztük, hogy a mi sorsunk kies vidékre esett, mert aggódó lelkünknek fohásza nem tért vissza üresen mihezánk.

Az ima elhangzása, a gyűlés megnyitása után azonnal kezdetét vette a napirend tárgyalása. Kivettük az esküt az újonnan megválasztott, tisztségre elhívott férfiaktól, a mi Osváth Pali bátyánktól (van-e ki e nevet nem ismeri?), ki tanácsbíró lett, Görömbey Pétertől, ki megérdemelt aljegyzői állását főjegyzőséggel cserélte fel s Jármy Bélától, kit most hívtunk el a világi aljegyzőségre. Mindhárman szép beszéddel köszönték meg a gyülekezetek majdnem egyhangú bizalmát s mi, kik őket ismerjük, hisszük, hogy az Osváth Pál tevékenysége, Görömbey Péter tudása s Jármy Béla egyházszeretete még mély nyomokat fog hagyni egyházmegyénk életében.

Az esperesi jelentésből sok örvendetes dologról értesültünk. Egyházaink külsőleg, belsőleg szép fejlődésnek indultak. A külső építkezés szünet nélkül tart (egy csomó építkezést most is engedélyeztünk). A hívek a nagy terhekkal járó építkezésektől nem idegenkednek, sőt önként viselik. De bizony azt is be kell vallanunk, hogy sok egyház a külső munka teljesítésében szeretné magát nyerendő segélyekkel mentesíteni. Ez azonban még csak jelenség s nem gyógyíthatatlan betegség. Egy kis segély talán felkölti mindent a fensőbbeségtől váró atyafiak áldozatkészségét s megérteti velök azt az igazságot, segíts magadon a... konvent is úgy segít. Nagy örvendéssel vettük tudomásul, hogy az adományok a sok csapás dacára szépen megnövekedtek. Talán ez is bizonyossága annak, hogy a hívek egyeteme tettekkel mutatja meg egyháza iránti évtizedeken alvó s most ébredezni kezdő szeretetét.

Ugy hiszem, nem mondok ujságot, hogy a megyebeli egyházak vagyoni erősödéséhez a mi esperesünknek oroslánrésze van. Ma már hozzászoktunk, hogy a vagyoni ügyek teljes kezelésére szolgáló nagy, rovatos könyvektől ne borzongva forduljunk el, hanem segítő társunkat lássuk azokban, csekély gazdaságunk rendbentartására. Pedig 2 órával ezelőtt??!

Elfogadtuk esperes urunk javaslatát, egyház-fenntartási és szegény alapunk mikénti növelése és kezelése tárgyában. Ajánlottuk az arra érdemes egyházakat különféle segélyekre, tudomásul vettük a ker. több intézkedését, bár egyik-másik ellen még megpróbálunk felirattal, kérvényezéssel élni. Így az ifjúsági és tanítói könyvtár szerződés sem hagy nyugton bennünket. Még a gyerekeket is kérjük a temetésre elengedni, hiszen a gyülekezetnek ők is élő tagjai.

Volt egy nehéz ügyünk, minek szele még magasabb fórumokhoz is el fog jutni. A kéki egyház nem engedi, hogy a más vallásúak a reformátusok sorjába temetkezzenek, csak bizonyos összeg lefizetése ellenében, a más vallásúak részére pedig külön temető-részt szakít ki, hol 2 koronáért bárki sírhelyet vehet. Ezt felebbezte az illetékes plebánus. Egyházmegyénk igazat adott az egyháznak, mert az egyház temetőjével szabadon rendelkezik. Még ebből az ügyből fogunk látni graváment a türelmetlen kálvinisták részéről az elnyomott katolikusok ellen.

Ugy hiszem, mindenkinek öröme szolgált, mikor az 58 pontból álló tárgysorozat kimerült s esperes úr kihirdette a bírósági ílés idejét.

Gyűlés végeztével közös ebédre gyűltünk össze. Első felköszöntő esperes úr volt. Megbotránkozással említette a „Nyugat“ egy cikkét, melyben a kálvinista papok kalábriás szagú fekete patkányoknak vannak nevezve. Nem volt alkalmas a zöld asztalnál, tehát innen utasítja vissza az alaptalan rágalmat.

Jármy Miklós főgondnok pedig egyenesen tiltakozott az ellen, hogy azokat, kikre bármelyik felekezet büszke lehetne, „vakmerő emberek“ ilyen rágalmakkal illessenek. A tüzes beszéd végén talán meg is kövezzük a „Nyugat“ sekélyes elméncségű cikkezójét, ha ott lett volna s ha fel nem áll Vaizer Károly, ki szípkázó szellemességű, kedvesen évődő, állandó halhatót fakasztó dikciójával más térre nem viszi gondolatunkat, s meg nem érteti velünk, hogy a „Nyugat“ egész évi számaiban nincs annyi szellem, mint Károly bátyánk egy dikciójában s hogy inkább vagyunk a „Nyugat“ szerint fekete patkányok, mint annak a „Nyugat“ íróinak, irányának követői, melyet maguk sem értenek. De legyen nyugodt a „Nyugat“ tisztelt cikkírója, hogy a mi „üres, léha, bombasztikus“ predikációink mindig tanít, mindig vigasztal, addig a „Nyugat“ versei s ilyen tendenciósus cikkei csak megbotránkoztatnak.

Kun Szabó Gyula,
egyh. m. jegyző.

IRODALOM.

— **Egy számtani segédeszköz.** Egy nagyon ügyes és elmés egyszeregy került a napokban a kezünk ügyébe. Tervezte pedig ezt az ügyes alkalmazmatosságot Vámbéri Lipót fővárosi tanító. Hogy milyen fontos a szorzótáblának tudása a számolásnál, azt már Piithagorász is felismerte. Így kár annak bizonyítására a szót bővebben vesztegetnünk. Itten csak az a baj, hogy annak a tanítás nem folyik még fejlettebb iskolákban sem mindenkor a rendszeres methodikai mederben. Az egyszeregy betanítása ugyanis sokszor minden módszeres lépés félretolásával, mint egyszerű oktrojálás jelentkezik. Holott tudjuk, hogy ennek is, mint minden más ismeretnek a megszerzése a szemléletlen, a megértésen alapszik. Egyszóval bizonyos lelki processusnak lehet csak az eredménye. Mivel ez nem mindenhol és nem mindig történik így, azért áll elő sokszor az a sajnálatos eset, hogy a gyermekek

bár tudják gépiesen az egyszereget, de az abban foglalt számtani alakulatok genezisének már nem ismerik. A kezünk között lévő Egyszeregy-füzet éppen ennek az érthetetlen testnélküli elvontságnak akarja elejét venni. És a szemlélet a megértést akarja a gyermek elméjébe belevinni, utat nyitván 12 oldalas terjedelmével egyszersmind arra, hogy az egyszeregy felnyitása írásban, tehát cselekvőleg minél többször megtörténhetik. Ami tudvalevőleg éppen ennél a számtani segédeszköznél nagyon fontos. A füzet 12 lapjának mindegyike, éppen mint Pestalozzi „Egység táblája“ egy-egy nagy négyzetet tüntet fel, amelyek mindegyike úgy függélyesen, mint vízszintesen 10—10 részre van osztva. Ezzel a felosztással mindegyik nagy négyzetben 100—100 kis kvadrát keletkezik. Az osztási pontok 1—10-ig, a füzet minden oldalán sorszerűleg számokkal vannak megjelölve. Már most, ha én például azt akarom megtudni, hogy 4×3 mennyi, nem kell mást csinálnom, csak a függélyes rovat illető számát, itt a 4-et és a vízszintes tagozatokban a 3-at felkeresem. Ekkor ez a két szám egy olyan oblongumot fog bekeríteni, amelyben a kérdéses szorzománnyal (itt a 12) szemléltetve kis kvadrátokban adva lesz. Amint látszik a kezelése roppant egyszerű és úgy a szemléltetésre és megértésre, mint a felújításra felettebb alkalmas. Ezenfelül mozaikszerűségénél fogva még mulatságos is, amely tulajdonsága a gyermeknek a probléma megoldásához kedvet is ad. Ezt itten annál inkább kell hangsúlyoznunk, mivel tapasztalati tény, hogy az egyszeregynek eddigi szokványos leírása a gyermeknek valóságos robot. Mi azt hisszük, hogy ez a füzet olcsóságánál fogva a fővárosi elemi iskoláinak nemsokára kedves lakója is lesz.

— **Tanítók és Tanítónők Zsebnaptára.** A tanítók évről-évre érdeklődéssel várják Veiner Jenő fővárosi tanító hírlapíró zsebnaptárát, mert a népszerű tanügyi író érzékkel és hozzá értéssel válogatja ki a tanítók részére szánt nélkülözhetetlen anyagot. Az 1913—14-ik évi most megjelent zsebnaptár az állami, községi és felekezeti tanítók fizetés törvényében, annak labrinetjében ad alapos tájékoztatást s a naptár többi része is érdekes ismeret halmaz. A naptárt Kovács Gyula nagybányai könyvkereskedő adja ki. Ára 1 korona 30 fillér. Az összeg beküldése ellenében portómentesen küldi meg a kiadó.

— **A „Vasárnapi Ujság“** szeptember 28-iki száma képekben és szövegben egyaránt rendkívül dús tartalommal jelent meg. Az illusztrációk aktualitása, művésziessége s az olvasni valók változatossága egyenlő érdeklődésre tarthatnak számot. A bontás alá került Nemzeti Színház utolsó napjairól hoz érdekes képekkel írt cikket *Zubolytól*, az Ernst-múzeum francia kiállítását sok képpel ismerteti *Farkas Zoltán*, Paulay Erzsiről, a Nemzeti Színház kiváló művésznőjéről *Kovács Lydia* ír, Szofoklesz egyik drámájának előadásáról *Moravcsik Gyulától* hoz közleményt, továbbá *Lakatos Lászlótól* regényt, *Szóllósi Zsigmondtól* novellát, *Erdős Renétől* és *Haraszthy Lajostól* költeményeket stb. Irodalom és művészet, sakkjáték stb. — A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre **öt korona**, a „Világkrónika“-val együtt **hat korona**. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, a

legolesőbb ujság a magyar nép számára, félévre **két korona 40 fillér**.

— **Modern fényképezés** című könyv úgy a kezdő, mint a haladó amatőröknek kitűnő tanácsadó, recept-könyv stb., melyből a legújabb eljárások a művészi amatőrök előállításához bennfoglaltatnak lakónikus rövidséggel. Ára 1.80 K. Megrendelhető csak a szerzőnél Leopold Kornél, Budapest, VII. Erzsébet-körút 41. ki azt utánvétellel, illetve a pénz előzetes beküldése mellett küldi.

— **Kunst Irén kínai misszionáriusnő** szeptember közepén megkezdte *magyarországi előadási körútját*, mely november 5. táján fejeződik be. Mint értesülünk, amerre jár, nagyon áldásos gyűlések tartattak élénk érdeklődés mellett. Uti programját a „Hajnal“ c. missziói lap közli. — A „Hajnal“ 4. száma október első napjaiban jelenik meg rendkívül gazdag tartalommal. Értesülésünk szerint közli Kunst Irén magyarországi körútjának tervezetét, Kunst Irénnek a „Hajnal“ olvasóihoz intézett levelét, melyben csangjai munkáját ismerteti s felhívja a figyelmet a magyar keresztyénség balkáni missziói feladataira; külön cikkek szólnak Morrisonról, a kínai misszió első munkájáról, Hudson Taylorról, a Kína-Belföldi Misszió alapítójáról, a megújult Kináról stb. „Négy világmozgalom“ címen a nyáron lefolyt hatalmas gyűlésekről közli a lap beszámolót. Victor János biblia-magyarázata s Vargha Gyuláné egy költeményfordítása gazdagítják a számot. — *A jövő évre a Hajnal eddigi terjedelme mellett havi lappá lesz, előfizetési ára egy évre azért mégis 1 korona marad.* Aki a pénztárhoz (Csia Sándor dr. orvos, Budapest, VII., Nefelejts-u. 40.) ez év végéig 1.40 K-t beküld, az 1913. és 1914. évi évfolyamokat teljesen megkapja. E rendkívüli kedvezmény azonban a folyó év végén lejár.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az Orle gyűlése.** Ennél nincs most fontosabb tárgya a magyar református közéletnek. Mindenki azt kérde, hogy mi történt Budapesten? Szép, nagy, lelket emelő dolgok történtek. Változatosság kedvéért, vagy mert a pesti oldalon a nagytermek elváltak foglaltva, most Budán gyülekeztünk. A Szilágyi Dezső-templomban predikált *Soltész Elemér*, ez az igazán kálvinista papnak teremtőzött fiatal tehetség. Könynyedén, fesztelenül s a legnagyobb hatással. Méltó volt ez a nyitány a nagy ünnepnap és az utána következő munkanapok történetéhez. A gyűlés a Vigadóban folyt le, csak az volt a baj, hogy sokan nem értek be, még többen állani kényyszerültek s hogy mindnyájan nyugtalanok valának. A gyűlésen Kiss József elnökölt. Ő terjesztette be az elnök lemondó-levelét és erre a lemondásra vonatkozó határozati javaslatát, amelyet nem kisebb ember, mint dr. Tüdös István ajánlott elfogadásra. A határozati javaslat és a Tüdös beszéde lelkes és magával ragadó volt. De

kellett is ezt a lelkes közönséget tüzelni! Az kész lett volna különvonatra ülni és erővel elhozni Baltazárt. Valóságos erőre és önfegyelmzésre mutat, hogy ilyen ideges hangulattal folytatni lehetett a tárgyalást és tisztességgel el lehetett intézni a hosszú napirendet. A titkári jelentést, mely széles keretbe illesztette az egyesület múlt évi történetét, a Kálvineum elnökének előterjesztéseit, mely a legörvendetesebb tényekről számolt be s a többi, kisebb-nagyobb jelentőségű ügyeket. Nagyobb vitát a 48: XX. keltett. Nem hiába, hogy ez is összefüggött az elnök lemondásával. És amint hogy a lemondást, úgy ezt az előterjesztést se fogadták el. — Két óra felé ért véget a közgyűlés. Közös, ünnepélyes ebédre szó sem volt. Erre sem hely, sem alkalom, sem kedv nem volt. Még az utolsó ítélet szentjei sem találhattak volna bennünk semmi kifogást. Délután volt a papnék találkozója. Kunszt Irén szerepelt ezen és többek között Szalay bátyáknak a kedves leánya. Remekül sikerült. Másnap volt a 2-ik belmissziói kurzus megnyitása. Kiss Ferenc mind a rendezéssel, mind megnyitó beszédével remekelt. Azt hittük, hogy az elnökmarasztásban csalódott és a szeretett vezértől megfosztott sereg ez elől már eloszlik. Örvendetesen csalódtunk. Sokan voltak és volt mit tanulni, kiket meghallgatni. Ezek között is kitűntek a mieink és dr. Ravasz László, ki tanártársával, dr. Bartókkal a besztercei Böhm-ünnepélyről jött. Patakról is ott volt Nagy Béla, Zoványi Jenő. Nagy Béla a Protestáns Irodalmi Társasággal akart bennünket összehozni. Nem jóakarátán múlt és hozzá tehetjük, nem is az Orle jóakarátán. Mi még a Nagy István brutális adjon Istene után is azon véleményben vagyunk, hogy nekünk, amit lehet, meg kell tenni a M. P. I. T. érdekében. Ha egyebet nem, ajánlani kell, hogy egyházaink, lelkészeink a Társaságba lépjenek s különösen, hogy az egyházak alapító-tagok legyenek. Az volt a tervünk, hogy mint Orle, magunk is összehozzunk e célra valami nagyobb, legalább 10,000 koronás alapítványt. Azonban most, midőn a M. P. I. T. részéről minket így üdvözölnek, hitetleneknek stb. kiáltanak, megértheti mindenki s az ügy barátja, Nagy Béla is, hogy még az ő szép szavai dacára is hallgatni vagyunk kénytelenek. Most nem lehetett kooperációról szólni és nem is lehet mindaddig, míg a Nagy István-féle gyászalokok félre nem állanak. De lehet szólni az Orle másik erőpróbájáról s arról, hogy ezt az erőpróbát az Orle fényesen kiállotta. Kerek szám 1700 tagja van s minden egyes tagját az egyház s az ügy iránti lelkesedés hatja át. Ez a sereg napról-napra erősödik, jó úton halad, dolgozik és nem gyűlölködik. Ez a sereg diadalt is arat.

— **Egy kis nyelvészet.** Levél a Szerkesztőhöz. Kedves Barátom! Egy semmiségnek látszó nyelvi

dolog tisztázására kérek tőled egy kis helyet a lapodban. Sok nagy elfoglaltságom közül csak igen röviden. Erdélyrészi atyánkfiak szerintem helytelenül használják kezdettől fogva a *tiszteleted* és *nagytiszteleted* szót a tiszteletesség és nagytiszteletesség helyett. Előre bocsátom, hogy én a magam részéről legjobb szeretnék — magunk közt, — minden címzést eltörölni. De ha már muszáj használunk: legalább helyesen használjuk azokat. A *tiszteleted* és *nagytiszteleted* pedig szerintem helytelen. Lássunk egy kis analógiát. A nagyságodból hosszú és rossz, sőt komikus hangzású lett volna megszólításnak második személyben a nagyságosságod. Így született meg a Nagyságod. Ugyanerre a kaptára ment a méltóságod is. Valószínűleg ezt vették valaha erdélyi atyánkfiak mintául, mikor a *tiszteleted* szót ebben az értelemben helytelenül először megalkották. Nyilvánvaló dolog, hogy a magyarban se szóképzésre, se ragozásra nincs *általános szabály*. Más nyelvekben is alig, a miénkben egyáltalán nincs. Ám menjünk tovább az analógiában. Tekintetesebből tekintetesség lett, nem tekinteted. Miért? Mert ez tűrhetőbb, mint a nagyságosságod, meg főleg azért, mert a „*tekinteted*” szó már le volt foglalta egy másik kifejezni való fogalom számára. Állítom, hogy éppen így le volt és le van foglalva a „*tiszteleted*” szó is egy más fogalom kifejezésére. Szóval szerintem a tekintetesség a helyes és nem a tekinteted. A tiszteletesség és nem a tiszteleted. Így is használtuk ezt széles Magyarországon mind-ekkoráig. Mostanában láttam csak az első ilyen áttérési kísérletet az erdélyi szóhasználatra püspöki és esperesi körleveleinkben. Sietek tisztelettel valamelyes óvást emelni ellene! Temesvár, 1913 szeptember 25. Szerető híved *Szabolcska Mihály*.

— **A budapesti református theol. akadémia.** A meghirdetett bölcsészeti-pedagógiai tanszékre a következők pályáztak: lic. dr. Kovács Lajos budapesti vallás-tanár, lic. dr. Kovács István szatmári lelkész, theol. m.-tanár, ifj. Victor János theol. bacc. budapesti vallás-tanár, dr. Makkai Sándor kolozsvári vallás-tanár.

— **Egyházmegyei közgyűlés.** Nyiregyházáról jelentik: A felsőszabolcsi református egyházmegye most tartotta őszi közgyűlését, amelyen Erdély Imre egyházmegyei tanácsbíró ünnepelték, aki most üli lelkészségének 25 éves jubileumát. Részvét-táviratot intéztek Tisza István grófhöz édesanyja elhunyt alkalmából. Nagyobb hullámokat vert a paszabi lelkészválasztás ügye, amelynek megerősítését megtagadták, sőt a választás körül mutatkozó visszaélések miatt fegyelmi vizsgálatot rendeltek el.

— **Hivatalos.** A tiszántúli református egyházkerület püspökétől. 6022—1913. szám. Nagytiszteletű Esperes úr! A Kálvineum Isten és emberek jóvoltából e folyó tanév elején megkezdte áldásos működését, amennyiben Hajdúböszörményben 10,000 korona költséggel 18 fiú árvát tartunk, 22 tanuló leányárvát

pedig 4100 korona segélyben részesítünk. A fiu internátus építését még ez őszön Isten segedelmével meg akarjuk kezdeni. Elérkezett tehát az ideje annak, hogy minden e célra szolgáló anyagi erőnket összeszedjük s a munka megindulási idejéhez kötött évjáradékok folyósítását kérelmezzük. Szeretettel kérem azért Nagytiszteletedet, hogy az egyházmegyéje részéről megszavazott összeget pénztárunkba beküldeni, ha pedig még e tárgyban egyházmegyéje nem intézkedett volna, némi segélyt megszavaztatni méltóztassék. A folyósítandó pénzeszegeket Hajdu Zsigmond püspöki titkár pénztárnokunkhoz Debrecen püspöki hivatal, szíveskedjék küldeni vagy küldetni. Isten minden áldásának kérésével és atyafiságos szeretettel vagyok : Debrecen, 1913 szeptember hó 27-én Dr. *Baltazár Dezső* püspök.

— **Lesújtó bírálat.** Nem nevezhetjük másnak a kultuszminiszterium által kiadott kommunikét, melyben a miniszter tömören összefoglalja és megokolja a középiskolai oktatás eredménytelenségéről szóló általános nézetet és bejelenti a nélkülözhetetlen reformokat. Ezek a reformok az egységes középiskola jegyében állanak (az alsó 4 osztályban) a latin nyelv visszaszorításában és a felsőbb négy osztály tanításának hatályossá tételében határozódnak. Az alól egységes 4 osztályra (egységes, mert befejezett egésznek képez) alapozódik a bi és trifurkálható felsőbb négy osztály a latinnal és göröggel; az idegen nyelvekkel és művészeti tárgyakkal; az idegen nyelvekkel és reáliákkal. Ezek mind egyforma jogosítást fognak adni. A konzervatív körök a miniszter kijelentéseit nagy megdöbbenéssel fogadták, mi őszintén örvendünk a reformoknak. Csak aztán legyen is belőlük valami.

— **Rettenetes számok.** Az amerikai Unio Ellisland szigetén működő bevándorlási bizottság e napokban adta ki az 1912-ik évről szóló hivatalos jelentését s egyben visszapillant az utolsó két esztendőre is, mely három évről szóló statisztika így együttessen sokat beszél: országoknak, nemzeteknek, államfőknek, államférfiaknak. Magyarország a következő szomorú adatokkal szerepel a kimutatásban: Amerikába vándorolt hazánkból 1910-ben: 130,025, 1911-ben: 87,757 és 1912-ben: 140,559.

— **Csendélet a falvakban.** A falusi legénykedések ideje is lejár lassanként. A közbiztonság és közcsend érdekében utánzásra méltó szabályrendeletet adott ki Hont vármegye. Az új szabályrendelet kimondja, hogy aki a község belterületén, utcán, köztéren és nyilvános helyeken éjjeli 10, vagyis esti 10 órától reggeli 5 óráig terjedő időben énekel, kurjongat, kiabál, civakodik, engedély nélkül zenél vagy zenéltet, lövöldöz, ablakokat, kerítéseket zörget, avagy céltalanul egyéb módon olyan zajt okoz, amely közbotrányt idéz elő vagy az éjjeli nyugalmat zavarja, kihágást követ el és 100 koronáig terjedhető pénzbírságra, behajthatatlanság esetén 5 napig terjedhető elzárásra büntetendő.

— **A debreceni református egyházmegye közgyűlése.** A debreceni református egyházmegye ősziruhás közgyűlését szerdán reggel 9 órakor nyitotta

meg Dávidházy János esperes. A közgyűlés tárgysorozatán nagyjából egyházkerületi végzések s más apróbb ügyek szerepeltek. Vida Julianna, Balogh Antal és Salánki Róza újonnan megválasztott tanítók lettek az esküt. A tűzkárbiztosítás ügyében elhatározta az egyházmegyei közgyűlés, hogy határozottan a belkörü tűzkárbiztosítás mellett foglal állást és kiküldötteit is utasítani fogja, hogy minden erejükkel hassanak oda, hogy ezt a biztosítást megcsinálják. A debreceni egyházközség közgyűlési határozatát a 80 ezer koronás kölcsön felvételére vonatkozóan jóváhagyták és felterjesztik az egyházkerülethez. A közgyűlés fél 12 órakor ért véget.

— **A kanadai kivándorlás.** Mióta az Egyesült Államokban rossz világ jár a kivándorlókra s Kanadába erősebben csábítják a kivándorlókat, a kivándorlás — még az Unióból is — inkább Kanada felé irányul, ahol épp oly rossz sor vár rájuk. Kanadába egy év alatt (az 1910—11. évad alatt) 311,000 ember vándorolt ki. Ezek közül 121,000 az Egyesült-Államokból, akik részben régi amerikaiak, részben skandináviai kivándoroltak, részben angol és francia kanadaiak, akik ismét visszatértek. A többi 190,000 között 86,000 angolt, 7000 irt, 30,000 skótot, 16,000 ausztriai és magyart, 9000 orosz, 8000 olaszt, 5000 skandináviait és csak 3000 franciát találunk.

— **Kevés tanító és sok katonatiszt.** A német birodalomban — mint a Deutsches Agrarblattból olvasuk, — 1000 emberre 48 katonatiszt esik, Ausztriában és Magyarországon azonban 72. A lap közlése szerint a monarchia katonatisztjeinek a száma 9000 körül van s ennek a 9000 katonatisztnek az eltartása 30 milliójába kerül a két államnak. A tényleges szolgálatban levő katonatisztnek a számához járul a nyugalmazott tiszték száma, amely Ausztriában és Magyarországon sokkal nagyobb, mint más országokban. Hogy a sok fölös számú katonatisztet némiképp foglalkoztassák, a hadügyminiszter elrendelte, hogy azok a középiskolai ifjúság testi nevelésénél közreműködjenek. Ez az intézkedés nálunk is elkelne.

— **Hogyan osztják fel az árvízkarosultak segélyét?** A földművelésügyi miniszteriumban legutóbb ülést tartott az árvédelmi bizottság, melyen a miniszteriumok képviselőin kívül *Balogh Elemér*, a Hangya és ifj. *Korányi Frigyes* báró, az Országos Központi Hitelszövetkezet vezérigazgatója is részt vett s melyen a beérkezett 157,100 korona segélyösszeg felosztását a következőképp osztották föl: Abauj-Torna vármegye árvízkarosultjai részére 135,000 korona, Alsó-Fehér vármegye 2000 korona, Borsod vármegye 2000 korona, Hunyad vármegye 8000 korona, Kisküküllő vármegye árvízkarosultjai részére 9500 kor., Máramaros vármegye 18,000 korona, Maros-Torda vármegye 14,000 korona, Szatmár vármegye 27,000 korona, Szilágy vármegye 5200 korona, Szolnok-Doboka vármegye 4000 korona, Udvarhely vármegye 15,400 korona, Ugocsa vármegye 12,000 korona, Krassó-Szörény vármegye 5000 korona.

— **Németország katonáiért.** Mindnyájunk előtt ismeretes Németország szociális gondoskodása katonáival szemben s igazán szép és a katonaságot üdvösen érintő intézkedésről számol be a legújabbban megjelenő katonai hivatalos lap, mely szerint ez év október hó 1-től a szolgálati idő alatt az altisztek és legénység között történő elhalálozások esetén az elhunytaknak szülőhelyükre való szállíttatása és a temetés költségei az államot terhelik. Ugyanezen időtől kezdve a súlyosan megbetegedett altisztek és legények látogatására ingyen vasúti jegyre igényük van a betegek legközelebbi hozzátartozóinak.

— **Külföldi lap Debrecen város ötös fogatáról.** A múlt év október havában Debrecenben rendezett Concours Hippique a fogatok díjazásánál — mint ismeretes — az első díjat József főherceg tiszteletdíját Debrecen város ötös fogata nyerte el. A Debrecenben megtartott Concours Hippique-rol id. gróf Wolkenstein Oswald v. b. t. t., a király volt főlovászmestere, a külföldön is elterjedt és ösmert legtekintélyesebb bécsi sportlap, a „Wiener Allgemeine Sportzeitung” e hó 15-iki számában terjedelmes ismertető közleményt írt. Mint szakember, foglalkozik a Concours Hippique-vel, részletesen leírja annak lefolyását, kiemeli, mennyire elősegíti egy ilyen Hippique a lótenyésztés fejlesztését s az elismerés zászlóját hajtja meg Debrecen városa előtt, mely nemcsak az országban, de egész Európában az egyedüli város, mely a fővárosokat kivéve, vállalkozott, hogy a vidéken is megismertesse a Concours Hippique-t. Cikkéből idézzük erre vonatkozólag a következő sorokat: „A Concours Hippique jelentősége Angliában, Franciaországban, Olaszországban és Németországban ismeretes, azonban más országok sem maradnak el. Az osztrák-magyar monarchiában eddig Budapesten csak 1, és Wienben két Concours Hippique-t rendeztek. Vidéki városok között Debrecen az úttörő. Az a mostani Concours Hippique elsősorban báró Berg Hermann őrnagy, báró Fiáth László főhadnagy, báró Baich Péter főhadnagy és Hummel Árpád százados urak szakértelme és munkálkodása vitte sikerre. Munkájukban hathatósan támogatták őket Debrecen városának hatósága, különösen Domahidy Elemér főispán úr, az Ügetőverseny-egylet elnöke, Kovács József polgármester úr, a Lovaregylet elnöke, Vecsey Zoltán úr és Loránt József úr, az Ügetőverseny-egylet és Lovaregylet titkára”. Azután részletesen leírja az egyes számok szép, sportszempontból érdekes lefolyását, majd hosszabban, az elismerés meleg hangján emlékezik meg Debrecen város híres ötös fogatáról, irván arról a következőképen: „Második nap a foga-

tok előhajtásánál Debrecen város történelmi nevezetességű ötös fogata nyerte az első díjat. Az ötvenes évek óta a város minden ünnepélyes alkalommal 5 hatalmas pejlőtől vont fogatot használ. Ezen délceg tartású, magas járású, nagy és szép lovakat a város saját ménesében, a nagy Hortobágyon neveli és ezen impozáns fogatnak jellegzetes és feltűnő megjelenése érthetővé teszi, hogy öreg-fiatal bámúlattal szemlélve megáll előtte”. Végül hosszasan foglalkozik a Concours Hippique a lótenyésztés szempontjából s értékes, szép cikkét így fejezi be a király volt főlovászmestere: „Adjunk tehát alkalmat reá, hogy bemutathassuk a magyar félvért. Teremtsünk hozzá helyet és vegyük őket pártfogásunkba. Nincs-e nagy öröme azoknak, kik e versenyeken kitűnnek vagy győznek, nem nyújt-e sikerük elégtételt? És öregségünkre nem szép emlék-e az ifjúkorban nyert kehely? Azon eredmény után, melyet a Concours Hippique Debrecenben 1912-ben elért, jogosan és bizvást remélhetjük, hogy az 1913 október 14., 15. és 16-án megtartandó lovarünnepélynek is nagy lesz a sikere”.

— **A katekizmus a spanyol iskolákban.** A spanyol kormány régóta tervbe vette az állami iskoláknak francia módra való laicizálását. Legutóbb a lapok nyomán híre terjedt annak, hogy Romanones gróf miniszterelnök legközelebb királyi dekrétumot fog közzétételni arról, hogy a katekizmus nem lesz többé kötelező tantárgy az állami iskolákban. Erre a híre a spanyol katolikusok egy nagyobb küldöttsége jelent meg Romanonesnél, hogy őtől magától értesüljenek a készülő merényletről. Romanones kijelentette a küldöttségnek, hogy a szóbanforgó dekrétum csakugyan meg fog jelenni a hivatalos lapban, de a megjelenés előtt értesíteni fogja róla a Szentszékét. Erre a jelenlevő küldöttség vezére a spanyol katolikusok nevében eleve tiltakozott a hittannak az iskolából való kiküszöbölése ellen s kijelentette, hogy e terv ellen a spanyol katolikusok teljes erejükből felveszik a küzdelmet.

— **Meghívó a Főiskolai Magyar Irodalmi Társaság** 1913 október 6-án délután 5 órai kezdettel, a díszteremben tartandó alkalmi ünnepélyvel kapcsolatos megnyitó ünnepélyre. Műsor: 1. Gyászdal Selchertől. Éneklő a Főiskolai Énekkar. 2. Elnöki megnyitó. Tartja Mester Gyula jh., a M. I. Ö. T. elnöke. 3. Szaval Behringer Aranka úrleány. 4. Alkalmi beszéd. Mondja Pokoly József ak. tanár úr. 5. Vonós négyes. Nagy Zoltán, Pap Andor, Kósa Béla, Nagy János hittanhallgatók. 6. Szaval Fülöp Ferenc hittanhallgató. 6. Hymnusz. Éneklő a Főiskolai Énekkar.

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorítjuk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnymatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenmű orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia
orgona- és harmonium-készítők
Egerben,
Kovács János-utca
19. szám, saját ház.

— **A református vallásoktatás statisztikája.** A nyár folyamán jelent meg dr. Kovács Lajos, a budapesti református katecheta-testület szerkesztésében az a kis Értesítő, mely röviden beszámol egyházunk vallásánárainak és óraadóinak működéséről a múlt iskolai évben. E szerint az 1912—13. tanévben egyházunk szolgálatában tanított 10 állandósított katecheta, 5 segédlelkész-katecheta, 40 óraadó, 2 különböző intézetek által alkalmazott katecheta, összesen 57 tanerő. Ezek a tanerők tanítottak: 94 elemi iskolában, 86 központban csoportosítva. 47 polgári-, felsőbb leány- és kereskedelmi iskolában, 38 központban csoportosítva. 23 gimnáziumban, reáliskolában és képezdében, 17 központban csoportosítva. Az adott órák száma volt 569; ebből az egyház fizetett 485 órát. A budapesti református egyház a jelen évben a vallásitanítók javadalmazására összesen 65,565 koronát fordított! A tanulók száma (az év végén) és osztályzata a következő volt: 1. *Elemi iskolába járt:* 2742 fiú, 2455 leány, összesen 4932. Ebből kitűnő: 1743; közepes: 3182; elégtelen: 272. 2. *Polgári-, felsőbb leány- és kereskedelmi iskolába járt:* 801 fiú, 912 leány, összesen 1713 tanuló (tavaly 730 fiú, 862 leány, összesen 1592). Ebből kitűnő: 685, közepes: 996, elégtelen: 32. 3. *Középiskolába és képezdében járt:* 622 fiú, 130 leány, összesen 752 tanuló (tavaly 615 fiú, 129 leány, összesen 744). Ebből jeles: 384, közepes: 366, elégtelen: 2. *Összesen református vallás-oktatásban részesült:* 4165 fiú, 3497 leány, összesen 7662 tanuló (tavaly 3967 fiú, 3361 leány, összesen 7268). Ebből elsőrendű: 2812, közepes: 4544, elégtelen: 306.

— **Helyreigazítás.** Levél a szerkesztőhöz: Nagytiszteletű Szerkesztő úr! Becses lapja szeptember 20-iki, 38-ik számában, nem tudom ki! a debreceni egyházmegye esperesének nyomtatásban közzétett jelentéséről örömtelten közölvén, elég terjedelmes híradást, itt-ott szomorú tünetekre is akad s leközlő azokat is, természetesen úgy, amint ő jónak látja, óhajtja, amint egyik vagy másik egyházra vonatkozólag, milyen szemmel néz, annak helyzetére s vezetőjére nézve milyen gondolkozással van. Különös figyelmet fordít itt Sárretudvarira s mint különös gondoskodásának tárgyát mindenk fölé emeli. Midőn

ugyanis elmondja, hogy „a szektáriusok s egyházi szertartást mellőzők száma apadóban van”, — nem látva meg, hogy az esperesi jelentés szerint itt-ott 22, 60, 69, 80, 100, tehát elég nagy számmal vannak azok, így folytatja: „Szomorú tünet azonban, hogy az utóbbiak közül immár találkoznak olyanok is, akik a keresztelest is mellőzik, ilyen ugyancsak Udvariban volt 4 esetben, hol erre ráadásul 11 pár nem velle igénybe az egyházi esketési szertartást. S ismét nem látja meg, hogy ugyanazon számmal másutt is mellőzték az egyházi esketést, sőt még nagyobbal is, — tessék bárkinek utánanézni! — de ez az illetőnek szemébe sem tűnik, csak Udvari, mert ez a fő. A múlt évben is volt szíves már ilyen jóakarató értesítéssel kísérni kedves esperesünk jelentését ez a mi jóakarónk, de akkor elhallgattam szívességét s szó nélkül hagytam jóakarató közleményét, most azonban, bár ismét azt akartam tenni, nem hallgattam el, nehogy hálátlanak látszam s mert hálátlan éppen nem akarok lenni: ezennel ime! mindenk előtt nagyon köszönöm szíves érdeklődését egyházam iránt, még inkább azt a jóságot, hogy ezt évről-évre közzétenni is szíves, így adván bizonyosságát egyházam iránti vagy talán irántam való szíves (?) érdeklődésének, jóakarátának. Áldja meg az Isten ezt a mi névtelen jóakarónkat! igazán szívemből kívánom. Sárretudvari, 1913 okt. 2. Szabó Imre, lelkész.

Annyival is inkább helyet adunk ennek a helyreigazító és magyarázó közleménynek, mert az a meggyőződésünk, hogy gyűlési tudósítónknak a tollát semmi indokolatlan animozitás nem vezette s a tényen amit az adatok illusztrálnak, semmi összeállítás nem változtat s a tény az, hogy itt is, ott is az alföldön olyan egyházellenes mozgalmak jelentkeztek, amilyet figyelemmel kísérni s amiknek idejében ellenállani magunk és egyházunk iránti kötelesség. Nem szabad itt még érzékenykedni sem, ha gyógyítást akarunk, még kevésbé neheztelni és a vádat, ami az egyetemre vonatkozik, magunkra venni. Ne tegye azt a mi kedves barátunk se. Szerk.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCHID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Regi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

— **A 2-ik lelkészképeségi vizsga** Debrecenben folyó hó 22–27. napokon tartatott. 40 jelentkező volt, kik közül azonban 5 javító vizsgát tett. Jeles eredménnyel vizsgáztak: Nagy István, Hajdu Gyula, Godács Imre. Elégtelen osztályzatot nyertek hatan, a többieket képesítettnek nyilvánította a bizottság.

— **Megjutalmazott református tanító.** A Magyar Földhitelintézet által a hazai gyümölcsfatermesztésnek a községi faiskolák útján való előmozdítása végett a faiskolákat kezelő tanítók jutalmazására 1913. évre kitűzött egyik jutalomdíjat a földművelésügyi miniszter a bíráló-bizottság javaslata alapján Akucs Béla garamszentgyörgyi református tanítónak ítélte oda.

† **Patóh Károly.** Alulirottak mély fájdalommal jelentik, hogy a legjobb apa és nagyapa, Patóh Károly körösszegapáti református lelkész, volt 48-as honvéd életének 82-ik, lelkipásztorokodásának 48-ik évében f. hó 14-én este 8 órakor csendesen elhunyt. A megboldogult földi maradványai folyó hó 17-én d. e. 10 órakor fognak a biharmegyei közkórház halottas házából a református egyház szertartása szerint a váradolászii temetőben örök nyugalomra tételni. Áldás és béke poraira! Patóh Ida, férj. Péterffy Árpádné, gyermekük Annuska. Patóh Ilonka, férj. Tóth Lászlóné. Patóh Gyula. Patóh Lajos. Patóh Sándor. Patóh Béla és neje Kádár Irén, gyermekeik László és Mariska. Patóh Etelka férj. Mészáros Jánosné, gyermekük Gabriella.

— **Polgáriskolai tanárképzés.** Az Országos Polgári Iskolai Egyesület igazgatótanácsa dr. Sággy Gyula egyetemi tanár elnöklésével ülést tartott. A több, mint kétezer tagot számláló egyesület vezetősége a tanév kezdetén tárgyalta mindazokat a kérdéseket, amelyek a polgári- és középiskolák tervbevett reformjával a legszorosabb kapcsolatban állván, a közel jövőben megoldásra várnak. Az ülés első pontja volt a tanárképzés rendezése, amelyre nézve a legutóbbi közgyűlés úgy határozott, hogy a mostani pedagógium és az egyetem között kapcsolat kerestessék s így a jelenlegi különféle tanárképzés egységesebb alapon szerveztessék. A tervezet részletesebb kidolgozására Mezey Lajos, Tass Ferenc, Zigány Zoltán igazgatósági tagokból álló albizottságot küldtek ki, egyben az elnökséget megbízták, hogy a közoktatási miniszteriumot e tárgyban az illetékes miniszteri ügyosztály kész javaslata, továbbá az Országos Polgári Iskolai Egyesület régebbi és jelenlegi tervezete alapján országos értekezlet megtartására kérje föl.

— **A mészáros bizonyítványa kell a beíratáshoz.** Egy Schwartz Károly nevű szegénysorsú debreceni ügynök be akarta íratni a kis fiát az autonóm orthodox izraelita iskolába. Felvitte a gyermeket az irodába s felmutatván ugyanettől az iskolától kapott múlt évi bizonyítványát a fiának, a gyermek felvételét kérte. Az iskola azonban megtagadta a beíratást azzal, hogy nem fizet iskolai adót. A szegény ember erre elpanaszolta, hogy alig tud megélni, mert hónapok óta betegeskedik. Ekkor a hitközség megbízottja felszólította az ügynököt, hogy igazoltassa a hitközségi rituális mészárszék tulajdonosával, hogy ott vásárol húst és így indirekt adózik a hitközségnek. Schwartz ezt is megtette, elvitte a mészáros bizonyítványát, de a jegyző ekkorra meggondolta a dolgot s kijelentette, hogy az iskolaszék elé fogja terjeszteni az ügyet s ennek a határozatától függ, hogy felveszik-e a gyermeket. Meg kell jegyeznünk, hogy Debrecenben sem állami, sem városi elemi iskola nincs, de minden hitfelekezet tekintélyes városi és állami támogatásban részesül.

Szerkesztői üzenetek. O. T. Dada, B. E. Rohod, D. I. Makó, F. I., B. U. A cikkeket megkaptuk, köszönjük és adjuk.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Pályázati hirdetés.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének 195–1913. szám alatt kelt határozata alapján pályázatot hirdetek a hazai református gimnáziumok számára irandó énektanítási kézikönyvekre. Külön könyv irandó az I–II., a III–IV. és az V–VIII. osztályok számára. E tankönyvek anyagát, tárgy körét és módszerét az egyetemes konvent 1909. évi április hóban tartott gyűlésének 279. számú határozatával megállapított énektanítási tanterv és utasítás, terjedelmét pedig az a körülmény szabja meg, hogy a két első könyv heti 2 órán 2 év alatt, a harmadik pedig heti 1 órán 4 év alatt feldolgozható legyen.

A pályaműveket tisztán írva és jelíges levéllel el látva 1914. évi szeptember 30-ig alólírott egyetemes

Juristics Márton

fuvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érces hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágynak javítását. Készítek, fuvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esaváros esigákat, furógépeket, ülőt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenemű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovszky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

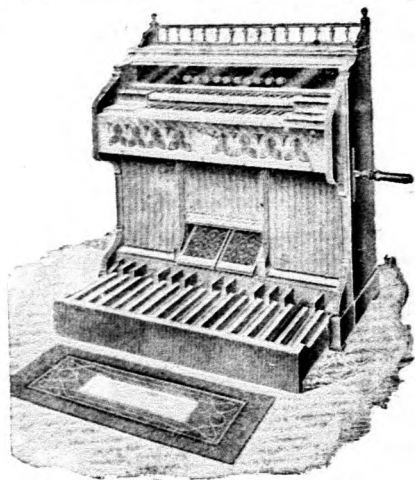
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosoakat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreneműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butorraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kéri.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselők

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA

DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Protestáns Ifjusági és Népkönyvtár.

Szerkesztik: S. SZABÓ JÓZSEF és URAY SÁNDOR.

Debrecen, 1913. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala.

Ara egy-egy kötetnek diszkötésben 2 korona.

Volt Debrecennek a múlt században egy jó hírű protestáns könyvkiadó cége. Első hazánkban, amely a protestáns irodalom nagyobb mérvű fellendítését tűzte ki célul. S azt a célt derekasan is szolgálta és sok szép és hasznos könyvvel gazdagította irodalmunkat. Ha nem mondjuk is, tudja mindenki, hogy melyik könyvkiadó-cégre gondolunk. A **Telegdi K. Lajoséra**, amelynek emléke mindenkor tiszteletben marad a magyar protestáns, szorosabban református irodalomban.

E század elején a Telegdi-féle cég másnak a birtokába ment át. De csak a firma változott, az irány, a szellem, a cél a régi maradt. Előbb a Telegdi utóda, Eperjessy István követte az ősi hagyományokat s egyebek közt megindította a Debreczeni Lelkészi Tárt (Év. ref. Papi Lexikon), amelynél ebben a nemből még nagyobb szabású gyűjtemény eddigelé nem jött létre hazánkban. Majd **Hegedüs Sándor és Sándor Imre** vették át a Telegdi-féle üzletet s tíz esztendő óta még fokozottabb mértékben igyekeznek elérni azt a célt, amelyet az alapító Telegdi kitűzött. A Hegedüs és Sándor cég, bátran elmondhatjuk, tíz esztendő alatt annyit tett és munkálkodott a protestáns egyházi irodalom mezején, amennyit előtte az országban egyetlen könyvkiadó cég sem. Ezt lehetetlen el nem ismernünk és megérdemelt dícsérettel nem honorálnunk.

Csak a Telegdi-féle tradícióhoz maradt hű a Hegedüs és Sándor cég akkor is, amikor megindította a Protestáns Ifjusági és Népkönyvtárt. Tudjuk ugyanis, hogy a múlt század hetvenes éveiben Telegdi valóban értékes egyházépítő gyűjteményt adott ki Protestáns Egyházi Könyvtár címmel **Révész Bálint** püspök szerkesztésében. Ez a könyvtár akkor nagy szolgálatot tett egyházunknak s egyes darabjai ma is forgalomban vannak és alkalmasak népünk körében a szív nemesítésére, az erkölcsök javítására és a protestáns érzés és tudat emelésére. Ugyanezt az irányt, szellemet és célt szolgálja, de nagyobb mértékben és modernebb eszközökkel a **Protestáns Ifjusági és Népkönyvtár** is, melyből egyszerre 112 kötet jelent meg. Már ez a szám is mutatja, hogy itt egy olyan nagyszabású vállalattal van dolgunk, amelyhez fogható a jelzett irányban és feladattal hazai irodalmunkban még nincsen. Üdvözljük is melegen ezt a vállalatot s annál inkább örülünk létrejövetelén, mert ez egy tisztességes múltú könyvkiadó cég nemes hagyományaként a mi városunkban Debrecenben, a kálvinista Rómában indult meg s ennek szerez hirt és dicsőséget.

De nem elégszünk meg azzal, hogy ennek a vállalatnak a megindulását olvasóinknak tudtul adjuk. Ezt már egyszer megtettük. Ezúttal bemutatni kívánjuk a vállalat íróit és darabjait. S tesszük ezt szeretettel, amit ez a vállalat méltán elvárhat tőlünk. De tesszük tárgyilagosan, elfogulatlanul, sine ira et studio.

De nem elégszünk meg azzal, hogy ennek a vállalatnak a megindulását olvasóinknak tudtul adjuk. Ezt már egyszer megtettük. Ezúttal bemutatni kívánjuk a vállalat íróit és darabjait. S tesszük ezt szeretettel, amit ez a vállalat méltán elvárhat tőlünk. De tesszük tárgyilagosan, elfogulatlanul, sine ira et studio.

A vállalat 112 kötetének az íróit az összes öt református egyházkerületből hozták össze a szerkesztők és kiadók. Legtöbb van közöttük, természetesen, a tiszántúli kerületből, amely a legnagyobb és ahol a vállalat is létesült. Lutheránus írókat mindössze kettőt találunk (Sántha Károly lelkész, dr. Pröhle Vilmos tanár) a vállalatban, a többi mind református. Majdnem kivétel nélkül papok és tanfőnökök s nők, tehát akik hivatásszerűleg foglalkoznak a nép és ifjúság nevelésével. Ez a körülmény már előre mutatja hogy a vállalat darabjai szakemberek céltudatos, komoly munkái, amelyek a legteljesebb figyelemre méltók. Nem állítjuk, hogy a művek mind sikerültek és kifogástalanok. A szemes kritika kétségtelven talál hibákat és hiányokat, melyekre itt-ott mi is rámutatunk. Emberi mű különben sem lehet tökéletes, aztán az ízlések is különbözők, a kezdet nehézségeivel és bajaival is meg kell küzdeni a gyűjteménynek. De azt mondhatjuk, hogy a vállalat egészben véve, emberül megállja a helyét s tovább folytatása amilyen szükséges, éppoly kívánatos is.

Ahogy mi a műveket figyelmesen átnéztük, úgy találtuk, hogy azoknak egyrésze kis gyermekeknek, más része pedig serdültebb ifjaknak (mindkét nemből) és a népnek való. A kis gyermekek számára bizony kevesen írtak s az fogyatkozása is a gyűjteménynek, hogy aránylag kevés benne a 6—10 éves gyermekeknek való olvasmány. Ezen különben alig lehet csodálkozunk. A világirodalomnak ez a legnehezebb fajtája s ennek a művelésére terem a legkevesebb író. A vállalat legtöbb darabja a 10 éven felüli gyermekeknek és a népnek nyújt megfelelő szellemi táplálékot. S ez a táplálék, általán véve, jó, egészséges, vallás-

erkölesi célú, tiszta evangéliumi irányú és protestáns szellemű. Általában véve mondjuk, mert a részletekben néhol hagy fel kívánni valót. Több helyen erősebben óhajtottuk volna érvényre juttatni a prot. szellemet, másutt pedig elhagyandónak véltük volna ezt vagy amazt a fölvetett kisebb darabot. Szerencsére effélék nem nagy számban vannak a vállalatban s annak dícséretes és értékes voltát nem kisebbítik. Régen kellett volna már nálunk protestánsoknál ilyen vállalat, ellensúlyozásául annak az óriási apparátusú propagandának, melyet a Szent István és másnevű társulatok révén a róm. kath. egyház ezen a téren is kifejt.

A kisebb gyermekek számára igen helyes élvezetes és tanító dolgokat találunk az **F. Varga Lajos, Csité Károly, Jókay Lajos, Papp József, Forgács Gyula, Uray Sándor és Kádár Imre** műveiben.

F. Varga Lajos, a református költő-papok egyike verseket írt a gyermekeknek „Zengő hárfa” címmel. A zengzetes költemények egyfelől a hazafias, másfelől a vallásos érzést emelik. Tetszik nekünk főként az az erős kálvinista gondolkodás, amely a versek egy részét áthatja. Ebben a verses kötetben imádságokat, névnap- és születésnap-köszöntőket is talál a gyermek s így megfelel az az ő szükségletének, érzés- és gondolat-világának.

Csité Károly, egy nem régen feltűnt, új, izmos tehetség prózában írja nagyon kedves és behízelt rajzait, történeteit, elbeszéléseit. Egyik műve „A gyermekszív könyve” 2 kötetben. Az első kötet „Imádság, hit, remény, szeretet” cím alatt ad a kis gyermek értelméhez és felfogásához mért meleg hangú, tanulságos történeteket, amelyekből a prot. érzés is kiesillan. Nagyon megható pl. „A Mariska konfirmációs ruhája”. A második kötetben egy, a református papi életből merített hosszabb elbeszélés (Özvegy papné és árva unokája) mellett több kisebb rajz van. Ugyancsak ilyen apróbb, jellemző rajzokat foglal magában „Itthon”, „Az áruló”, „Mi a haza?” és „Ami a mennybe köt” címmel megjelent négy kötete is. Csitét protestáns ifjúsági irodalmunk egyik igen értékes művelőjéül ismerjük meg a vállalatban megjelent műveiből.

Hasonlót mondhatunk **Jókay Lajosról** is, aki bámulatosan el tudja találni a gyermeknek való hangot is, tartalmat is. Igazi vérbeli író Csitével együtt és nemcsak afféle dilettáns. Műveit a vállalat legjobb darabjai közé számítjuk s azt hisszük, hogy amilyen szórakoztató, éppolyan tanulságos olvasmányai is lesznek azok az apróságoknak. Ahol csak lehet, a protestáns szempont is érvényesül bennük. Ezek a művek a következők: „Mesék” 1 k. „Elbeszélések” 1 k., „Dugó Matyi vállalatai” 1 k. Pompás, humoros jellemrajz. „Az árva fiú” 2 k.

Papp József is szépen tud mesélni a gyermekeknek. „Száz mesét” szedett verse két kötetben a régi költők nyomán, vagy a néphagyományok alapján, amelyeknek ő egyik buzgó és érdemes gyűjtője. A szépen csengő verseket bizonyára élvezettel fogják olvasni a gyermekek. De az élvezet mellett tanulnak is belőle, mert a szerző mindenik meséből levonja a frappáns tanulságot. Kár, hogy ez egy pár helyen kissé absztrakt.

Kádár Imre is jó részben verseket írt a gyűjteményes vállalatba. A gyermeki naivitást az ő művei-

ben látjuk a legjobban kidomborodva. Ő valóban rátermett arra, hogy a kis gyermekek számára írjon. Tárgyai nagyon primitiveknek látszanak, de éppen ezek valók a kezdetleges érzésű és gondolkodású apróságoknak. „Madármesék” és „Gyermekekéssel” címmel ad 2—2 kötetben verseket s kisebb tanulságos erkölcsrajzokat, amelyeket meg is ért s meg is tart emlékében a gyermekcsereg.

Forgács Gyulának egy könyve való különösen az apróságoknak „Gyermekek a bibliában”. Ebben az ő- és újszövegség gyermekalakjait tünteti fel vonzó módon és hatékony tanulsággal. Könyve e nemből nálunk első és sikerült kísérlet. Többi művei felnöttebb gyermekek és a nép számára valók, mint pl. „Hogyan lehetsz nagy ember?” 1 k. igen szép erkölesi tanítás. „Afrika hősei” 2 k. Külmissziói munka a nevezetesebb hittérítők életeseményeivel. „Jeruzsálem pusztulása” 1 k. „A nagy Heródes és utódai” 1 k. Érdekes bibliai kapcsolattú történetek. „Az élet reggelén” 2 kötet. Vallásos elmélkedések, hitelesítő céllal, s erős keresztyén hitelvi alapon. Ez a munka a vállalatban csaknem egyedül áll s kissé súlyosnak is találjuk. Hogy beválik-e, azt majd az idő és tapasztalat mutatja meg.

Hasonló tartalmú a vállalat egyik szerkesztőjének **Uray Sándornak** „A boldogságról” c. műve is kissé népiesebb hangon és könnyebb formában. Azt tartjuk, hogy ilyenekre is szükség van. A pusztai történelmi írás (költött, vagy való) nagyon egyoldalú volna és nem elégítené ki a gyermekeknek és a népnek lelki szükségletét. Azért jól tették a szerkesztők, hogy vallásos elmélkedéseket is vettek fel. Ezeknek az írása azonban nehéz és nagyon megpróbálja az író. Uray Sándornak másik műve „Bibliai képesarok” 2 kötetben, bibliai történeteket ad elő hasznos tanulságokkal. A szerzőnek ezek a kedves apróságai, amint tudjuk, külön kis füzetben kiadva és árusítva Debrecenben és környékén a nép és fiatalság közt nagyon kelendők.

Rokonmű az Urayéval **Kórh Endre** „Bibliai képek” 2 köt. c. munkája, melyben hasonlóképpen a szentírás tanulságos történeteit adja elő a derék szerző, aki szintén nagyon érti, mit és hogyan kell a gyermek számára feldolgozni. Egy másik munkája (Képek a magyar protestáns egyháztörténetből 2 k.) már a serdültebb korúaknak és a népnek való, de ebben a nemből szinte mintaszerű. Színesen, elevenen festi a reformátorok életét. A protestáns érzés és öntudat fejlesztésére ezek a kor- és életrajzok hatalmas eszközök lesznek.

A többi szerzők mind nagyobb gyermekek és a nép számára írnak. Van olyan munka is, amely, hogy úgy mondjuk, kinő a vállalat keretéből bizonyos tekintetben, s a felnőtt és művelt emberek magasabb intelligenciáját kívánja meg. A maga helyén majd erre is rámutatunk.

Itt még csak azt említjük meg, hogy a dr. **Pröhl Vilmos**, hírneves orientalistánk műve „Mese és valóság hetedhét országról” 2 kötet, a címe után ítélve úgy látszik, mintha a kicsinyek számára íratott volna, de ha átolvassuk, észrevesszük, hogy az nem egyéb, mint Japánország őstörténete s egy pár japán mese, amely idegenszerűségénél fogva talán sem a népre, sem az ifjúságra nézve nem lesz eléggé vonzó. Annyi azonban bizonyos, hogy érdekkeltő és ismeretterjesztő.

A serdültebb ifjúság számára írt, nagyszámú művek közül első helyen emeljük ki országos hírű s népszerű költő papunknak **Könyves Tóth Kálmán**nak négy kötetes művét, melynek címe a „Gyermekvilágból”. K. Tóth Kálmán, amint tudjuk, hazai ifj. irodalmunknak is egyik előkelő és kedvenc művelője. Elég e tekintetben rámutatnunk arra a kiváló és végtelenül hasznos szolgálatra, amelyet a magyar ifj. irodalomnak **Smiles** műveinek átdolgozásával tett. Érdemes és üdvös munkát végzett akkor is, amikor a fenti cím alatt összegyűjtve kiadta a vállalatban népszerű, kisebb elbeszéléseit, amelyekben nem egy helyen látjuk megelevenedve a protestáns egyház küzdelmes múltját és jelenét. Az illusztris szerző családi reminiscenciái is közreműködnek rajzai megalkotásában. Azt mondanunk sem kell, hogy ügyes komponista és kedves mesemondó.

Vele együtt említjük nyug. espereslelkészünket, a szintén költői lelkű **Dombi Lajost** is, aki „Elbeszélések” c. munkájában egy hosszabb, érdekesítő novellát fordított le németből, amelynek szép erkölcsi inteniója nyilván kitetszik. Kár, hogy stílusa kissé idegenszerű és nehézkes. Többi elbeszélése is mind jó. „A tiszteletes bárónő” címűben más név alatt ugyan, de a Nagy Péter püspök életpárjáról szól nagyon kedvesen és megragadó módon.

A tiszántúli kerületnek író papja **Szentmiklóssy József** is, aki „Valláserkölcsei elbeszélések” cím alatt adta ki kisebb, de az ifjúságnak tartalomában és hangban egyaránt alkalmas novelláit, melyeknek tárgyát az életből és a történetből veszi.

Történeti tárgyú elbeszéléseket írt **Konez Ákos**, aki Debrecen múltjából 2 köt. c. alatt a nagy kalvinista civis város régi, főként kuruc korbéli életét és alakjait eleveníti meg színes és jellemző rajzokban. Ez par excellence debreceni kötet, mely még a reformáció korára is vet némi világot.

Emellett **S. Szabó József** szerkesztő „Régi történetek” c. művében 2 köt. találunk még debreceni vonatkozású elbeszéléseket. Ez a munka is a történelem mezejére vezet bennünket s a reformáció századából s a III. Károly és Mária Terézia korabeli üldözés idejéről beszél el tanulságos históriákat. S. Szabó Józsefnek másik két könyve is, ú. m. „Református egyházunk nagyjai” (4 köt.) „Károlyi Gáspár, a bibliafordító” 1 köt. magyar református anyaszentegyházunk kiváló alakjait és eseményeit örökíti meg. Mi úgy tapasztaljuk, hogy a nép és fiatalság az efféle történeteket nagyon kedveli, örömmel olvassa. Az effélék lelkesedésre gyűjtják és tettekre sarkalják őket. Csak örülni tudunk annak, hogy a gyűjteményben ilyen históriai, építő elbeszélések szép számmal találhatók. Ezeket még ifjúsági összejöveteleken és vallásos esetélyeken is fel lehet használni. Ilyenek még, a már említetteken kívül, a **Vadaj József, Végh István, Lic. Rácz Kálmán, Borsos István, Poresalmy Gyula, s részben a Babay Kálmán, Jámborné Székely Lilla és V. Sipos Ida** művei.

Vadaj Józsefnek számos eddig megjelent s nagyon megkedvelt kitérő művét vették fel a Prot. Ifjúsági és Népkönyvtárba. Ezek „Prot. jellem” 2 köt., „Rákóczi és a kurucvilág” 2 köt., „II. Rákóczi Ferenc” 1 köt. Ez emlékkönyv Zrinyi Ilona, Rákóczi és Thököly hamvainak hazahozatalára. „Prot. lelkület” 2 köt. „A magyar gyermek olvasókönyve”

2 köt., „A jó példát kövesd” 2 köt. Vaday a prot. ifjúsági írók között a legkiválóbbak és legismertebbek közé tartozik. Hosszabb ideig majdnem egyedül képviselte és művelte nagy sikerrel ezt a genrét. Művei tehát nagyon helyén valók a megindult vállalatban, sőt ez azok nélkül nyilván hézagossá lett volna. A prot. jellem, szellem, lelkület és érzés s a hazafias gondolkodás kidomborítására és építésére nagyon ügyesen tudja felhasználni a történeti adatokat, eseményeket, hagyományokat és hősöket.

Kuruc históriákat és egyéb történelmi elbeszéléseket ír egy másik jeles paedagógus **Végh István** is. Látszik, hogy ötletes, gyakorlott író, de ő inkább szórakoztatni, mint tanítani kíván. Egynémely dolgozata már nem is történelmi elbeszélés, hanem elmefuttatás, amely inkább szakembereknek való s olykor egészen lokális érdekű.

Lic. Rácz Kálmán, mint a Szövetség c. prot. ifj. lap szerkesztője első rendben hivatott a prot. ifj. irodalom művelésére. Szép művéből (Kocsi Csergő Balint a gályarab) ifjúságunk és népünk meg fogja ismerni azt a rettenetes kort, amikor a prot. papokat és tanítókat gályarabságra hurcolták s vérlázító kegyetlenséggel bántak velük.

Borsos István a pápai kollégium régebbi életéből ad elő rendkívül jóízű diák-históriákat és stikliket. Szinte megelevenedik előttünk, a kort és személyeket jellemző előadásban, annak a kollégiumnak 18-ik századbeli élete diákjaival és professzoraival együtt. Művének a címe „Kollégiumi történetek” 2 köt. Van még a vállalatban Borsosnak egy másik műve is „Pali iskolába megy” 2 köt., amely egy mély érzésű és éles látású paedagógusnak nagyon sikerült munkája.

A **Poresalmy Gyula** művei (Magyar történelmi elbeszélések és népmondák 2 köt. A magyar történelem hősnői 2 köt.) a történettudás mélyítésére szolgálnak. Azt lehet mondani, hogy olyan történelmi-olvasókönyv félek, aminőt újabban történeti segédkönyvekül szoktak kiadni. E tekintetben teljesen megállja mindkettő a helyét. Népünk is élvezettel és tanulsággal olvashatja. Kár, hogy népmondáit jobban nem választotta meg a szerző. Ezek a valláserkölcsei érzés erősítésére kevésbé alkalmasak.

Szerettük volna, ha a **Babay Kálmán** műveiben is több valláserkölcsei tartalmat és prot. szellemet találtunk volna. Ő nagyon jó síflusú, élénk fantáziájú, a népeletet jól ismerő, szellemes elbeszélő. „A Visky leányok” c. művében a református papi körben marad ugyan, de ezt a művét csak a művelt intelligencia élvezheti kellőképen. „A szép Balaton mellől” című három kötetes műve már a népnek és ifjúságnak való s rajzai, elbeszélései szépek, de sokszor — hogy is mondjuk csak? — világiasak.

Bizonyos bájos vonás és szín vonul keresztül a **Jámborné Székely Lilla** elbeszéléskötetén, melynek címe a „Nagymama történeteiből”. Ezek a történetek nagyon meghatók és tanulságosak. — Nemkülönben a **V. Sipos Ida** kedves rajzai is, amelyeket „Apró történetek” cím alatt bocsátott ki s amelyek nagyon alkalmasak a vallásos és prot. érzés ápolására. A vállalat nőirői nagyon is megállják helyüket, amit bizonyos dicsekvéssel emelünk ki. — Ott van pl. **Tóthné Zalai Emma** kötete: „Szárason és vizen”, egy ismeretterjesztésre szánt, okos munka, amelyből

a gyermek földrajzi és néprajzi ismereteit gyarapíthatja. Ez a könyv szinte szórakoztatva és játszva tanítja a gyermekeket s ez a helyes. Nem jó, amikor a gyermek észreveszi a tanító tendenciát.

A képzelet világába vezeti az ifjakat egy másik rokonszenves irónőnk, **Zih Sándorné**. Nagyszerű mese-szövő és élvezetes előadó. Meg vagyunk róla győződve, hogy művei köztetszésre találnak. Jól esik konstatálnunk, hogy református papné mivolta is meglátszik művein. Valahogy olyan ügyesen tudja elbeszéléseibe belevinni, néhol csak érinteni a kálvinista világot. Egy csöppet sem csodálkozunk rajta, hogy műveit olyan nagy számban vették fel a vállalatba. Megérdemlik. Ezek a művek a következők: „Az iskolakerülő” 1 k., „A sánta szolgáló leánya” 2 k., „A koldus jövőmondása” 2 k., „A szeretet hatalma” 1 k., „A göncöl-szekér” 2 k.

Nem a fantasia színes világában, hanem a reális élet szürke légkörében jár **D. Dolinay Erzsébet**. Ő egy egészen különleges műfajt produkál. Csevegés-szerűleg közöl ismereteket a gazdálkodás, a háztartás, a kertészkedés stb. köréből. Ő is játszva, szórakoztatva tanít s ez a nagy érdeme. A gyermekek, főleg a leányok sokat tanulhatnak művéből, melyek a következők: „Kis leányok tudománya” 2 k., „Csevegések” 2 k., „Nénike vendégei” 2 k. Ezekben azonban már nincs s természetsszerűleg nem is lehet a prot. életből és világból semmi sem.

Igen tanulságos s igazán népnevelő munka a **Buday János** „Boldogfalva” című elbeszélése, amely a maga nemében kifogástalan. Egészséges erkölcsi alapon és céllal, hatásos építő irányban van kidolgozva. Budayt jól ismerjük, mint népies író, aki prot. népies irodalmunk fellendítésén sikeresen és sokat fáradozott. Még két más bibliai tárgyú műve van a vállalatban, ú. m.: „Dávid, a zsoltáros király” 1 k. és „Pál apostol élete” 2 k. Mindakettőben látjuk, hogy ahhoz értő ember írta.

Bibliai tárgyú az **Osváth Kálmán** munkája is, a „Krisztus legendák”, amely legendákat a híres svéd irónő, **Lágerlöf Zelma** szent történeteiből fordított. A Lágerlöf legendái a bibliának apokrifus könyvei után készülnek, sőt az irónő még saját fantasiáját is igénybe veszi. Ezért is nevezi rajzait legendáknak és nem szent históriáknak. Ügyesen kopponált és meleg keresztyén érülettel megírt, tanító

darabok ezek, amelyekkel a szerző világhírré tett szert. Jól cselekedte Osváth Kálmán, hogy felnőttébb ifjaink számára magyarra is lefordított belőlük néhányat.

Jámbor Lajos zengzetes versekben írt két kötetre terjedő „Ó-szövetségi történetek”-et. Egy másik kötetben pedig szintén versben „Elizeus próféta” történetét írta meg. Népünk és ifjúságunk az efféle verses históriákat nagyon szereti. Jámbor Lajos ezt a genrét már régen sikeresen műveli. Ezek a művei is szépek és hatásosak. Jámbor Lajosnak még más két munkája is van a vállalatban, melyek szintén költeményeket tartalmaznak. Az egyiknek a címe: „Égi cél felé” 2 k. Ezt egymaga írta. A másiknak a címe: „A keskeny, rögös úton” 2 k. Ezt feleségével együtt szerette. Mind a két könyv hangzatos, vallásos és hazafias költemények által iparkodik a nép és fiatalság lelkét a szentebb és tisztább régiókba emelni. Sok helyt a családi érzés is megcsillan bennök, néha olyan intim vonatkozásban, amely a vállalat céljával nehezen egyeztethető össze. Egészen véve azonban ezek a versek becsületükre válnak a derék szerzőknek is, a vállalatnak is.

Még fokozottabb mértékben mondhatjuk ezt jeles költőnknek, **Sántha Károlynak** két kötetes művéről, melynek a tartalomhoz képest ezt a címet adta: „Isten, haza, család”. Ez a könyv gyönyörű szép költeményekkel van tele. Lehetetlen ezeket lelkesültség, elragadtatás, a szívekre és velőkre való hatás nélkül olvasni. A vállalatnak egyik legszebb darabja ez.

Meg kell végül említenünk, hogy a vállalatnak mindenik darabjában kisebb-nagyobb számú illusztrációk találhatók. A jó szemléltető képeknek a haszna kibeszélhetetlen. A nevelésnek egyik hatásos eszköze a képekben való szemléltetés. A gyűjtemény részben valódi, részben fictiv illusztrációkat ad. Valódi képei híveknek, sikerülteknek mondhatók, költött rajzai pedig a legtöbbször mesteriek. Vannak köztük két debreceni művésznek, **Könyves Tóth Mihály** kulturtanácsosnak és **Haranghy Jenő** festőiskolai növendéknek is sikerült alkotásai. De a legszebbek a **Geiger Richárdéi**.

A könyvek papírja jó, vastag, tartós; nyomása, a Debreceni Városi Nyomda-vállalat munkája, tiszta és szép; kötése, Dávidházy műve, diszes és erős.

